

JUOZAS
STIRBYS

Gydymas
vaistiniais
augalais

VILNIUS 2006

UDK 615.89

St-198

Nesutinku, kad šią mano gydymo patirties medžiagą
savo vardu išleistų kiti autoriai. Juozas Stirbys

© Juozas Stirbys, 2006

© Aleksandras Puidokas,
fotografijos, 2006

© Lina Bastienė, dizainas, 2006

© „Tyto alba“, 2006

ISBN 9986-16-498-2

Turinys

PRATARMĖ.....	8
ĮVADAS.....	9
UŽKREČIAMOSIOS LIGOS.....	11
Gripas.....	11
Vėjaraupiai.....	12
Pūslelinė (herpesas).....	13
Skarlatina.....	14
Miežis.....	15
Rožė.....	15
Nagų grybelinės ligos.....	17
KVĖPAVIMO ORGANŲ LIGOS.....	17
Sloga.....	17
Gerklų uždegimas (laringitas).....	18
Bronchitas.....	19
Bronchinė astma.....	20
Plaučių uždegimas (pneumonija).....	20
AKIŲ, AUSŲ, BURNOS UŽDEGIMAI.....	21
Akių junginės uždegimas (konjunktyvitas).....	21
Vidurinės ausies uždegimas (otitas).....	22
Burnos gleivinės uždegimas (stomatitas).....	23
Angina.....	25
Lėtinis gomurio migdolų uždegimas.....	26
KIRMĖLINĖS LIGOS (HELMINTOZĖS).....	27
Askaridozė.....	27
Enterobiozė.....	28
Trichocefaliozė.....	30

Teniidozė.....	31
Echinokokozė.....	32
Trichineliozė.....	32
ODOS LIGOS.....	33
Raudonoji vilkligė.....	33
Egzema.....	34
Neurodermitas.....	34
Dilgėlinė.....	35
Iššutimas.....	35
Infekcinės odos ligos.....	36
Parazitinės odos ligos.....	37
Melanoma.....	38
VIRŠKINAMOJO TRAKTO LIGOS.....	40
Gastritas.....	40
Skrandžio ir dvylikapirštės žarnos opaligė.....	41
Tiesiosios žarnos iškritimas.....	42
Hemorojus.....	43
Gelta.....	43
Funkciniai žarnyno sutrikimai.....	44
KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGOS.....	47
Arterinė hipertenzija.....	47
Aterosklerozė.....	48
Venų išsiplėtimas ir trombozė.....	49
KRAUJO LIGOS.....	50
Mažakraujystė.....	50
Leukozė (kraujo vėžys).....	52
NERVŲ SISTEMOS LIGOS.....	53
Traukuliai.....	54
Nemiga.....	55
APSINUODIJIMAS.....	56
VABZDŽIŲ ĮGĖLIMAS.....	61

VYRŲ LYTINIŲ ORGANŲ LIGOS.....	62
Priešinės liaukos uždegimas (prostatitas).....	62
Gerybinė priešinės liaukos hiperplazija.....	63
Priešinės liaukos vėžys.....	64
ŠLAPIMĄ IŠSKIRIANČIŲ ORGANŲ LIGOS.....	65
Šlapimo nelaikymas.....	65
Inkstų akmenligė.....	65
MOTERŲ LYTINIŲ ORGANŲ LIGOS.....	66
Dismenoreja (mėnesinių sutrikimas).....	66
Mėnesinių ciklo sutrikimai.....	67
Gimdos kaklelio vėžys.....	68
Kiaušidžių vėžys.....	68
VIDAUS SEKRECIJOS LIAUKŲ IR MEDŽIAGŲ	
APYKAITOS LIGOS.....	69
Tirotoksikozė.....	69
Rachitas.....	70
REABILITACIJA.....	71
Gydymas vaistais.....	72
Psichoterapija.....	73
Kineziterapija.....	73
Fizioterapija.....	73
Natūralūs gamtos veiksniai.....	74
LIETUVIŠKŲ IR LOTYNIŠKŲ AUGALŲ VARDŲ	
ŽODYNĖLIS.....	76
LOTYNIŠKŲ IR LIETUVIŠKŲ AUGALŲ VARDŲ	
ŽODYNĖLIS.....	81
LITERATŪRA.....	86

Pratarmė

Mielasis skaitytojai!

Šioje knygelėje sudėta daugiametė patirtis, kurią įgijau gydydamas ligonius vaistiniais augalais. Vaistažolės poveikiu nė kiek nenusileidžia cheminiams vaistams. Jos sėkmingai konkuruoja su brangiais užsienio firmų vaistais. Vaistažolėmis galima išgydyti net ir sunkias chirurgines ligas. Todėl gydymas vaistiniais augalais dabar vėl populiarėja.

Organizmą gydyti padeda ir jį stiprina ir kiti gamtos veiksniai - saulė, oras, vanduo. Tik visa tai reikia saikingai, tinkamai ir laiku panaudoti.

Šią knygelę skiriu ne tik gydytojams. Tikiuosi, kad joje pateikti vaistažolių receptai padės ne vienam kuo greičiau pasveikti ir sustiprėti. Vaistažolių dozės nurodomos pagal ligonio amžių.

Autorius

Įvadas

Žmogaus gydymas vaistiniais augalais, jų dalimis ir (ar) mišiniais vadinamas fitoterapija. Be to, fitoterapija tyrinėja vaistinių augalų, jų derinių savybes. Tačiau dažnai praktiniai stebėjimai daugelį klausimų išsprendžia kur kas anksčiau nei specialūs tyrimai. Dievas apdovanojo žmones viskuo, tik reikia žinoti ir mokėti visa tai panaudoti.

Augalais žmonės gydyti jau prieš tūkstančius metų. Senųjų gydytojų ir liaudies sukaupta patirtis perduodama iš kartos į kartą. Ja daugiausia ir pagrįsta fitoterapija. Juk visi būsime sveikesni, jei gyvensime ne tik sau.

Daugelis vaistinių augalų yra nuodingi, bet, vartojami tinkamomis dozėmis, išgydo labai sunkias ligas. Gydymo vaistažolėmis rezultatų kartais tenka laukti ilgiau, nes ligos dažnai būna lėtinės arba greitai įveikiamos tik chirurginiu būdu. Todėl svarbu įsidėmėti, kad vaistažoles reikia vartoti tinkamomis dozėmis. Jos parenkamos pagal ligonio amžių.

Vaistinių augalų vandeniniai užpilai ruošiami taip: vakare vienas valgomas šaukštas (jei augalas nuodingas - 1 arbatinis šaukštelis) smulkintų vaistinių augalų mišinio užplikoma (geriausiai termose) pusantros stiklinės (300 g) verdančio vandens ir paliekama per naktį, kad pritrauktų. Kitą dieną paruoštas užpilas nukošiamas ir išgeriamas per 3 kartus, bent pusvalandį prieš valgį. Paruoštas užpilas tinkamas vartoti vieną parą. Ne taip jau svarbu, koku vandens kiekiu užpilsime vaistažoles. Jo kiekį reikėtų pareguliuoti pagal tai, kam ruošiamas užpilas - juk mažas vaikas neišgers jo tiek, kiek suaugęs.

Nelygu ligonio amžius, vaistinių augalų paros kiekis apytikriai turėtų būti toks: jaunesniems kaip 2 metų vaikams - 1/5 suaugusiojo dozės, 3-5 metų vaikams - 1/3 suaugusiojo dozės, 6-8 metų vaikams - 1/2 suaugusiojo dozės, 9-11 metų

vaikams - 2/3 suaugusiojo dozės, o 12-15 metų vaikams - suaugusiojo dozė (1 valgomas šaukštas).

Spiritinėms ištraukoms ruošti vartojamas 60-70% etilo alkoholis. Jei augalas nuodingas, jo ir etilo alkoholio santykis turėtų būti 1:10, o jei augalas nenuodingas — 1:5 (iš tiesų etilo alkoholio reikėtų pilti pusantro karto daugiau, negu sveria sausas augalas, nes dalį jo sugeria augalas). Ištrauka veiksminga 5 metus.

Ištrauka apie 2 savaites laikoma tamsoje, po to nukošiama. Jei liga ūminė, paruošta ištrauka geriama 3-6 savaites, jei lėtinė, - 2-4 mėnesius ar net ilgiau, bet kaskart, pavartojus 2 mėnesius, reikėtų padaryti 2 savaitių pertrauką.

Kad vaistažolės neprarastų savo gydomųjų savybių, jos turi būti tinkamai ir laiku renkamos, džiovinamos ir laikomos. Žaliavai netinkami yra pakelėse, šalia pramonės įmonių, elektrinių ar mieste augantys vaistiniai augalai. Juose susikaupusios kenksmingos medžiagos kenkia žmogaus organizmui.

Pumpurai renkami anksti pavasarį, kai pradeda brinkti, bet dar yra neišsiskleidę; žolinių augalų žolė - prieš žydėjimą ir žydėjimo pradžioje; lapai - visiškai išsivystę, normalaus dydžio, žiedai - žydėjimo pradžioje; sėklos ir vaisiai - visiškai prinokę; šaknys ir šakniastiebiai - dažniausiai vėlai rudenį arba anksti pavasarį. Augalus geriausia rinkti giedros, saulėtos dienos popietę. *

Surinkti vaistiniai augalai džiovinami paskleisti plonu sluoksniu gerai vėdinamoje ir nuo tiesioginių saulės spindulių apsaugotoje patalpoje. Išdžiovinti augalai yra natūralios spalvos, kvėpia ir trupa. Laikyti juos reikia atskiruose popieriniuose maišeliuose, sausoje, tamsioje ir gerai vėdinamoje patalpoje.

Antžemines augalų dalis galima laikyti ne ilgiau kaip 3 metus, šaknis - 5 metus.

Užkrečiamosios ligos

Mikrobai (bakterijos, virusai, grybeliai, pirmuonys), įsiskverbę į žmogaus organizmą, sukelia ligas, kurios plinta arba pavieniais susirgimais, arba masiniais jų protrūkiais. Tokios ligos vadinamos užkrečiamosiomis, arba infekcinėmis. Jų yra įvairiausių ir jos skirstomos pagal tai, kur įsiskverbę mikrobai ima daugintis. Kiekviena šių ligų pasireiškia ir bendrais organizmo negalavimo požymiais, ir turi tikrai būdingų požymių. Ar šie požymiai bus ryškūs, priklauso nuo daugelio veiksnių, tarp jų ir nuo mikrobu gyvybingumo, ir nuo žmogaus organizmo atsparumo. Jei organizmas neatsparus, ligos eigą gali pasunkinti prisidėjusios komplikacijos, o dėl jų neretai kyla grėsmė ligonio gyvybei. Ypač sunkios yra virusinės ligos. Virusai - mažiausi, dar iki galo neištirti mikroorganizmai. Jų nesunaikina antibiotikai, nuo jų nėra jokio specialaus vaisto.

Manoma, kad virusus naikina arba stabdo jų dauginimąsi česnakai, bevainikės ir vaistinės ramunės, medetkos, saldymedžių šaknys, avietės, krienai, melisos, tūbių žiedai, pušų pumpurai, jonažolės, ežiuolių žiedai, ažuolų lapai, ugniažolės.

GRIPAS - sunki virusinė kvėpavimo takų liga. Ji silpnina organizmo atsparumą, todėl sudaro sąlygas greitai įsimesti ir kitos rūšies infekcijai. Gripo užkratas plinta per orą kosint, čiaudint ar kalbant. Ligonis aplinkiniams pavojingas apie 5 dienas.

Užsikrėtus susergama po kelių valandų ar po 2 dienų. Pakyla kūno temperatūra (iki 38⁰ °C), atsiranda kosulys, prikimsta balsas, vargina viso kūno skausmai, prakaitavimas, silpnumas. Liga gali pažeisti smegenis, nervus, plaučius. Jei neatsiranda komplikacijų, pasveikstama vidutiniškai per 6 dienas. Gydomas ligonis turėtų gulėti.

Gripui gydyti tinka krienu šaknys, svogūnai, šeivamedžių žiedai, arnikų žiedai, debesylų šaknys, eukaliptų lapai, gailių žolė (nuodinga!), pušų pumpurai, ramunių žiedai, kraujažolės, saulėgražų žiedlapiai, šalavijų lapai, avietės, liepų žiedai, balinių ajerų šaknys.

Rp.: *Fol. Eucalypti globuli*20,0
Fol. Salviae officinalis20,0
Fl. Chamomillae recutitae20,0

Vieną valgomąjį šaukštą kamuolinio eukalipto, vaistinio šalavijo lapų ir vaistinės ramunės žiedų mišinio užplikyti termose 200 ml (1 stikline) verdančio vandens, palaikyti 12 valandų (vakare užplikytą užpila galima laikyti per naktį) ir nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės (t. y. po 4 valgomuosius šaukštus) 3 kartus per dieną pusę valandos prieš valgį. Dozė suaugusiesiems.

Rp.: *Gem. Pini silvestris.* 20,0
Hb. Achilleae millefolii.....10,0
Fl. Tiliae cordatae...10,0
Rad. Acori calami...20,0

Vieną valgomąjį šaukštą smulkintų paprastosios pušies pumpurų, paprastosios kraujažolės žolės, mažalapės liepos žiedų, balinio ajero šaknų mišinio užplikyti termose 100 ml (pusę stiklinės) verdančio vandens, palaikyti per naktį ir rytą nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus (30 ml) 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė suaugusiesiems.

VĖJARAUPIAI - virusinė liga. Jos užkratas plinta per orą. Nuo sergančio žmogaus užsikrėsti galima ir būnant gana toli nuo jo, pvz., kitame kambaryje, nes virusai labai lakūs. Per daiktus virusais neužsikrečiama, nes jie labai neatsparūs aplinkos veiksniams. Vėjaraupiais serga vaikai nuo 6 mėnesių iki 10 metų. Kartą persirgęs žmogus šios ligos virusams būna atsparus visą gyvenimą.

Virusas, įkvėptas į kvėpavimo takus, kraujo išnešiojamas po visą organizmą ir kaupiasi odoje, gleivinėje. Todėl įvairiose odos vietose, kartais ir gleivinėje (burnos ir lytinių organų), atsiranda rausvų dėmelių, kurios virsta pūslytėmis, pilnomis skaidraus skysčio. Ant plyšusios pūslytės užsideda šašas, o šiam nukritus, rando nelieka, nebent pūslytė supūliuoja. Kartu pasireiškia ir bendrųjų organizmo negalavimo požymių. Ligonis pavojingas aplinkiniams maždaug 9 dienas po to, kai atsiranda pūslelių.

Pūslelių pažeistą odą galima patepti medetkų trauktine (tinktūra), perpus praskiesta vandeniu. Jei pūslelių yra burnos gleivinėje, burną galima skalauti vandeniniu medetkų užpilu. Gerti šio užpilo reikia tuo atveju, jeigu prikimsta balsas, supūliuoja pūslytės.

Rp.: *Fl. Calendulae officinalis*.....50,0

Pusę valgomojo šaukšto vaistinės medetkos žiedų užplikyti termose stikline (200 ml) verdančio vandens, palaikyti per naktį ir nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės (po 4 valgomuosius šaukštus) 3 kartus per dieną, mažiausiai 1 savaitę. Dozė 6-8 metų vaikams.

Kai užsideda šašelių, rekomenduojamos vonios su trukažolių (vėjažolių) šaknų nuoviru.

PŪSLELINĖ (herpesas) - virusinė infekcinė liga. Ja užsikrečiama kontakto būdu. Pūslelių dažniausiai atsiranda ant lūpų, bet jų gali būti ir ant krūtinės palei šonkaulius. Pūslelės būna pilnos skysčio ir skausmingos. Pratrūkusių pūslyčių vietoje užsideda šašeliai. Persirgęs ligonis neįgyja imuniteto, todėl liga gali kartotis.

Ligą gydyti padeda česnakai, medetkos, ugniažolės, krie-

nai, melisos, pušų pumpurai, jonažolės, ažuolų lapai. Atsiradusias pūsleles, kol pranyks, reikia kelis kartus per dieną vilgyti šių augalų tinktūra arba, jei įmanoma, sultimis.

SKARLATINA - gana atsparių streptokoko bakterijų sukeliamą infekcinę ligą. Šių bakterijų išskiriamos medžiagos apnuodija visą organizmą, sukelia alergiją, gali pažeisti įvairius organus. Dažniausiai serga 2-7 metų vaikai. Persirgę jie įgyja imunitetą ir retai kada šia liga suseraga dar kartą. Užsikrečiama nuo sergančiojo, kai šis čiaudi, kosti, kalba (bakterijų su seilių išskyrų dalelėmis patenka į orą), per daiktus, maistą. Bakterijas nešioti gali ir jomis užsikrėtęs, bet nesusirgęs arba jau persirgęs žmogus. Šios ligos sukėlėjai išsivertina sveiko žmogaus nosiaryklės, lytinių organų gleivinėje ar pažeistoje odoje.

Pagrindiniai ligos požymiai yra aukšta (iki 40 °C) kūno temperatūra, paraudusi, mažais taškeliais nusėta, vėliau sausomis plėvelėmis pradėjusi luptis oda, angina, pilkos tonzilių ir liežuvio apnašos (kai jos nusivalo, liežuvis būna ryškiai raudonas, tarsi avietė), padidėję ir skausmingi kaklo limfmazgiai.

Labai svarbu neleisti prasidėti pūliniam uždegimui, slopinti prasidėjusią alergiją, karščiavimą, valgyti daugiau vaisių ir uogų, kuriuose yra vitamino C.

Rp.: Fol. Eucalypti
globuli.....40,0
Hb. Bidentis
tripartitae.....40,0
Fl. Chamomillae
recutitae.....40,0

Vieną desertinį šaukštelį kamuolinio eukalipto lapų, triskiaučio lakišiaus žolės ir vaistinės ramunės žiedų mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Maždaug po 12 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2–3 savaites. Dozė 6–8 metų vaikams.

MIEŽIS - tai ūminis akies voko riebalinės liaukos uždegimas. Jį sukelia stafilokokas. Infekcija gali išimesti po buvusio akies junginės uždegimo, pakliuvus svetimkūniui, patrynus aki, kai organizmas nusilpęs, arba per kraują.

Kai miežis išorinis, pažeista voko vieta parausta, patinsta, būna skausminga, o po kelių dienų pagelsta. Vėliau atsiranda geltona pūslytė ir parausta bei patinsta aplink ją esantys audiniai. Po kurio laiko pūslytė arba pratrūksta ir iš jos išteka pūliai (tuomet vėliau susidaro randelis), arba nepratrūksta, nors pūliai pranyksta, arba jos vietoje lieka kietas infiltratas (gumbelis). Uždegimas voką gali pažeisti keliose vietose.

Nors ir retai, bet iš išorinio miežio gali susiformuoti šuntotė (furunkulas).

Vidinis miežis susiformuoja vidinėje voko pusėje.

Miežis gydomas ir išoriškai, ir geriamais ar leidžiamais vaistais nuo pūlinės infekcijos. Miežiui gydyti tinka ramunės, medetkos, eukaliptų lapai, jonažolės, kraujažolės, česnakai, smiltyniniai šlamučiai, ajerai, ugniažolės, beržų lapai.

Iš pradžių pažeista vieta vilgoma **medetkų** ar **eukaliptų** lapų trauktine.

Rp.: Fol. Eucalypti
globuli.....50,0

Vieną valgomąjį šaukštą sutrintų kamuolinio eukalipto lapų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2–3 savaites. Ta pačia trauktine dažnai vilgyti ligos pažeistą vietą. Dozė suaugusiems.

ROŽĖ - ūminė liga, pažeidžianti odą, rečiau gleivinę. Dažniausiai pažeidžiama kojų ir veido oda. Rožę sukelia hemolizinis streptokokas. Dažniausiai susergama rudenį

ir žiemą, atšalus orams. Užkrato patenka pro žaizdą, odos įdrėskimą, nutrynimą, iššutimą, o kai padidėjęs organizmo jautrumas - per kraują, jei yra sugedusių dantų ar sergama lėtiniu tonzilitu. Rožė gali būti gimdymo, pūlinio komplikacija.

Ligonį staiga pradeda krėsti šaltis, jis ima karščiuoti (kūno temperatūra pakyla iki 40 °C), jam skauda galvą, būna silpna. Ligonis gali vemti ir kliedėti. Po kelių dienų parausta oda. Paraudimas plinta lyg liepsna. Pažeisti audiniai patinsta, oda būna karšta, blizganti. Po kelių dienų paraudusioje vietoje susidaro pūslų, pilnų gelsvo skysčio. Ant pratrūkusių pūslų užsideda gelsvi šašai. Pažeista oda gali pradėti nykti, pajuosti ir iškristi. Sugijusio pažeidimo vietoje lieka randas. Sunkios formos rožė serga išsekę ar cukriniu diabetu sergantys žmonės. Rožė sergama 6-10 dienų.

Rožė linkusi kartotis. Kartais ji komplikuojasi kitų organų uždegimu ir kraujo užkrėtimu.

Rožei gydyti tinka petražolių sėklos, česnakai, krienai, svogūnai, **jonažolės, kraujažolės**, kadagiai, šalavijai, debesylai-, **ramunės**. Išoriškai vartotinos **medetkos**, varnalėšos (su grietine), rugių miltai (ant lininės drobės).

Rp.:	<i>Hb. Hyperici</i>	
	<i>perforati</i>	40,0
	<i>Hb. Achilleae</i>	
	<i>millefolii</i>	40,0
	<i>Fl. Chamomillae</i>	
	<i>recutitae</i>	40,0
	<i>Rad. Inulae helenii</i>	40,0

Vieną desertinį šaukštelį paprastosios jonažolės ir paprastosios kraujažolės žolės, vaistinės ramunės žiedų ir didžiojo debesyno šaknų mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, net ir kelis mėnesius. Tuo pačiu užpilu kelis kartus per dieną vilgyti pažeistą odos vietą. Dozė suaugusiems.

NAGŲ GRYBELINĖS LIGOS yra užkrečiamos. Užsikrėsti galima tiesiog nuo sergančio žmogaus ar per užterštus jo daiktus. Dažniausiai užsikrečiama pirtyse, baseinuose, paplūdimiuose, sporto salėse.

Po grybelio pažeisto nago laisvojo krašto kampais atsiranda gelsvos raginės masės juostelė. Ji plinta, kol apima visą nagą. Tuomet nago plokštelė sustorėja, netenka blizgesio, pasidaro grublėta, trapi. Kartais dėl ligos nago plokštelė plonėja, trupa, atšoka nuo nago guolio. Kojų dažniausiai pažeidžiami I ir V pirštų nagai, nes juos labiau spaudžia avalynė.

Nagų grybeliui gydyti tinka tie patys vaistiniai augalai, kuriais gydomas grybelinis burnos gleivinės uždegimas. Veiksmingesnės yra tinktūros (spiritinės augalų ištraukos). Suaugusiajam reikėtų gerti po 15 lašų 3 kartus per dieną prieš valgį (kiekvieno parinkto augalo po 2 mėnesius, pvz., 2 mėn. eukaliptų lapų, 2 mėn. medetkų, 2 mėn. čiobrelų ir l.l.). Ta pačia tinktūra kelis kartus per dieną vilgyti ir pažeistus nagus. Po 6 gydymo mėnesių reikėtų specialisto konsultacijos.

Kvėpavimo organų ligos

SLOGA, arba nosies ertmės gleivinės uždegimas, viena dažniausių kvėpavimo takų ligų. Ji gali būti savarankiška liga arba kitų kvėpavimo takų užkrečiamųjų ligų, pvz., gripo, simptomai. Paburksta ligonio nosies gleivinė, pasunkėja kvėpavimas pro nosį, išjos pradeda tekėti išskyrų, ligonis čiaudi, jam niežti nosis.

Slogą gali sukelti alergija, mikrobai, užterštas oras. Nerečiai sloguojama peršalus. Tuomet nusilpsta organizmo gynybinės jėgos, ir slogos sukėlėjai gali išplisti į ausis ir kvėpavimo takus.

m.iii

Sloga gydoma išoriškai: į nosį dedama alavijų sulčių tamponų. Tinka ir ramunės, jonažolės, pipirmėtės (mėtos), svogūnai, šeivamedžiai (kai išskyros tirštos), tramažolės (lėtinei slogai gydyti), česnakai, tankiažiedžių rūgštynių šaknys (mažina paburkimą), krienu šaknys (sukelia čiaudulį, o čiaudint geriau išsivalo nosis) ir kt.

Vandeniniai užpilai gali būti įvairios koncentracijos.

<i>Rp.: Fl. Chamomillae</i>		Du valgomuosius šaukštus vaistinės ramunės žiedų, paprastosios jonažolės žolės, tankiažiedės rūgštyinės šaknies ir juodojo šeivamedžio žiedų mišinio užplikyti puse stiklinės verdančio vandens, 30 minučių šiltai palaikyti ir nukošti. Paruošto užpilo lašinti į nosį daug kartų per dieną.
<i>recutitae.....</i>	<i>20,0</i>	
<i>Hb. Hyperici</i>		
<i>perforati.....</i>	<i>20,0</i>	
<i>Rad. Rumicis conferti ..</i>	<i>40,0</i>	
<i>Fl. Sambuci nigrae. . . .</i>	<i>20,0</i>	

GERKLŲ UŽDEGIMAS (laringitas) yra kvėpavimo takų liga, pažeidžianti gerklų gleivinę, pogleivį ir pojuo esančius gilesnius audinius. Liga gali būti arba savarankiška, arba kitų užkrečiamųjų kvėpavimo takų ligų, pvz., gripo, tymų, simptomas. Ypač ši liga pavojinga mažiems vaikams, nes jie gali staiga uždusti.

Ligoniui paburksta gerklų gleivinę, jam būna sunku įkvėpti, užkimšta balsas, atsiranda lojantis kosulys. Dažnai liga pasireiškia dusulio priepuoliais. Tai vadinamasis virusinis krupas. Dar pavojingesnis yra difterijos sukeltas krupas. Nuo krupo ligoniai gydomi ligoninėje.

Gydant laringitą, reikia ne tik naikinti ligos sukėlėją, bet ir skirti staigius nevalingus raumenų susitraukimus atpalaiduojančių ir alergiją slopinančių, raminamųjų vaistazolių.

Laringitui gydyti tinka **šalavijai**, ramunės, dirvuolės, pušų pumpurai, varnalėšos, medetkos, **tramažolės**, plautės, **raudonėliai**, ažuolų žievė (išoriškai vartojamas jos užpilas), cu-

kaliptų lapai, ajerai (stiprina balso stygas), čiobreliai, geltonžiedžiai barkūnai, arnikos (žiedų užpilu skalaujama gerklė).

<i>Rp.: Fol. Salviae</i>		Pusę valgomąjo šaukšto smulkintų vaistinio šalavijo lapų, paprastojo raudonėlio žolės, vaistinės ramunės žiedų, šliaužiančiosios tramažolės žolės mišinio užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens, per naktį palaikyti ir rytą nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį, apie 10 dienų. Dozė 6-8 metų vaikams.
<i>officinalis.....</i>	<i>20,0</i>	
<i>Hb. Origani vulgaris...</i>	<i>40,0</i>	
<i>Fl. Chamomillae</i>		
<i>recutitae.....</i>	<i>20,0</i>	
<i>Hb. Glechomae</i>		
<i>hederaceae.....</i>	<i>20,0</i>	

BRONCHITAS yra bronchų uždegimas. Jis gali būti ūminis arba lėtinis. Ūminio bronchito priežastys įvairios. Dažniausios yra toksinės infekcinės. Bronchitu susergama ir dėl cheminių veiksnių bei staigių oro temperatūros pokyčių.

Bronchitu sergantis ligonis jaučia skausmą už krūtinkaulio, kosti. Iš pradžių kosulys būna sausas, vėliau atkosta kreplių.

Dažnai kartojantis ūminiam bronchitui, gali prasidėti lėtinis bronchitas.

Ūminį bronchitą gydo trispalvės našlaitės, pušų pumpurai, čiobreliai, medetkos, šalavijai, lakišiai, gailiai (jie slopina kosulį; nuodingi!), ramunės.

<i>Hb. Thymiserpylli.</i>	<i>20,0</i>	Vieną valgomąjį šaukštą paprastojo čiobrelio, triskiaučio lakišiaus ir trispalvės našlaitės žolės, vaistinės medetkos žiedų ir vaistinio šalavijo lapų mišinio užplikyti termose pusantros stiklinės (300 ml) verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2-3 savaites. Dozė suaugusiems.
<i>Hb. Bidentis tripartitae..</i>	<i>20,0</i>	
<i>Hb. Violae tricoloris. . . .</i>	<i>20,0</i>	
<i>Fl. Calendulae</i>		
<i>officinalis.....</i>	<i>20,0</i>	
<i>Fol. Salviae</i>		
<i>officinalis.....</i>	<i>20,0</i>	

BRONCHINĖ ASTMA yra alerginės kilmės. Organizmą įjautrina alergenai. Ne kiekvienas organizmas vienodai greitai įsijautrina. Tai priklauso nuo paveldimumo ir gyvenimo sąlygų.

Alergenai — dažniausiai baltyminės kilmės medžiagos, kurios į organizmą patenka įvairiais būdais: pro odą, per virškinamąjį traktą ir kvėpavimo takus.

Bronchinė astma pasireiškia dusulio priepuoliais. Juos išprovokuoti gali įvairūs veiksniai: psichiniai, cheminiai, bakteriniai, mechaniniai ir kt. Jautriems asmenims astmos priepuolius gali sukelti gėlių kvapas arba žiedadulkės, kai kurie vaistai, maisto produktai (žemuogės, kiaušiniai).

Bronchinę astmą gydo **saldymedžių** šaknys ir lapai, **sukatžolės**, gailiai, ugniažolės (nuodingos!), alavijai, debesylų šaknys, ramunės, rykštenės, kardazolės, gudobelės, geltonžiedžiai barkūnai, raudonėliai.

Rp.: <i>Hb. Leonuri</i>	Vieną arbatinį šaukštelį paprastosios
<i>cardiacae</i>50,0	sukatžolės žolės užplikyti termose
	stikline verdančio vandens. Po 10
	valandų nukošti ir gerti po trečdalį
	stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį,
	pusantro mėnesio. Dozė suaugusiesiems.

PLAUČIŲ UŽDEGIMAS, arba pneumonija, - dažniausia ikimokyklinio amžiaus vaikų liga. Ją sukelia įvairūs mikroorganizmai, dažniausiai bakterijos (pneumokokai, stafilokokai, streptokokai ir kt.), mikoplazmos (tarpiniai mikroorganizmai tarp bakterijų ir virusų), grybeliai, virusai.

Liga pasireiškia kosuliu, karščiavimu, dažnu kvėpavimu, veido paraudimu.

Plaučių uždegimui gydyti tinka čiobreliai, pušų pumpurai, takažolės, širdažolės, tramažolės, našlaitės (skystina skrepilius), eukaliptų lapai (tinka pūliniam uždegimui gydyti), jo-

nažolės, islandinės kerpenos, liepų žiedai, plautės (tinka pūliniam uždegimui gydyti), palemonų šaknys (jos tinka lėtiniam uždegimui gydyti), nasturtės, raudonėliai, medetkos. Gydoma 2 savaites, jeigu reikia, du mėnesius.

Rp.: <i>Hb. Thymi serpylli</i> 20,0	Vieną valgomąjį šaukštą paprastojo
<i>Gem. Pini silvestris</i> ... 20,0	čiobrelio žolės, paprastosios
<i>Hb. Polygoni</i>	pušies pumpurų, paprastosios
<i>avicularis</i>20,0	takažolės žolės, vaistinės ramunės
<i>Fl. Chamomillae</i>	žiedų, trispalvės našlaitės žolės,
<i>recutitae</i>20,0	vaistinės plautės žolės mišinio
<i>Hb. Violae tricolor is.</i> 20,0	užplikyti termose stikline verdančio
<i>Hb. Pulmonariae</i>	vandens, 12 valandų palaikyti ir
<i>officinalis</i>20,0	nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės
	3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė
	suaugusiesiems.

Rp.: <i>Fol. Eucalypti</i>	Vieną valgomąjį šaukštą kamuolinio
<i>globuli</i>20,0	eukalipto lapų, islandinės kerpenos,
<i>Cetrariae</i>	vaistinės medetkos žiedų, paprastojo
<i>islandicae</i> 20,0	raudonėlio ir skėtinės širdažolės
<i>Fl. Calendulae</i>	žolės mišinio užplikyti termose
<i>officinalis</i> 20,0	stikline verdančio vandens, palaikyti
<i>Hb. Origani</i>	12 valandų ir nukošti. Gerti po
<i>vulgaris</i>20,0	trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną.
<i>Hb. Centaurii minus</i> ..20,0	Dozė suaugusiesiems.

Akių, ausų, burnos uždegimai

AKIŲ JUNGINĖS UŽDEGIMAS, arba konjunktyvitas, gali būti infekcinis arba alerginis. Infekcinį akių junginės uždegimą sukelia bakterijos (tos pačios, kurios sukelia ir kitas ligas, pvz., kokliušą, skarlatiną, difteriją) arba virusai (tie

patys, kurie sukelia ir kitas ligas, pvz., tymus, vėjaraupius, pūslelinę). Užkrato į akis patenka nuo nešvarių rankų, rankšluosčio, nosinės ar kt.

Ligoniai parausta ir patinsta, peršti, degina ar niežti akių junginė. Pažeistos akys bijo šviesos, ašaroja. Iš akių pradeda tekėti skaidrios, kruvinos ar pūlingos išskyros.

Tiksliai diagnozei nustatyti reikia laboratorinių tyrimų. Gydymas parenkamas pagal sukėlėjų rūšį.

Junginės uždegimui, sukeltam stafilokokų, streptokokų, difterijos bakterijų, gydyti tinka eukaliptų lapai, sukeltam pneumokokų, kokliušo lazdelių - paprastųjų jonažolių žolė, sukeltam gonokokų - vaistinių medetkų žiedai.

Rp.: *Fol. Eucalypti globuli*.....50,0

2-3 valgomuosius šaukštus smulkintų kamuolinio eukalipto lapų užplikyti puse stiklinės verdančio vandens, 30 minučių šiltai palaikyti ir nukošti. Tokiu užpilu suvilgyta vata plauti akis daug kartų per dieną.

VIDURINĖS AUSIES UŽDEGIMU, arba otitu, daugiausia sergama šaltuoju metų laiku. Dažniausiai serga jaunesni kaip 3 metų vaikai. Ausies uždegimą sukelia bakterijos ir virusai.

Ligonis karščiuoja, jam skauda ausį, iš jos gali tekėti išskyros. Ausies uždegimu sergantis kūdikis būna neramus, muistosi, nevalgo. Paspaudus kramslį, skausmas sustiprėja ir kūdikis pradeda verksti.

Į ausį galima lašinti pelargonijų, vadinamųjų Jeronimų, sulčių. Jeigu vaikas karščiuoja, ilgai serga, reikia duoti antibakterinių, skausmą malšinančių ir alergiją slopinančių preparatų.

Rp.: *Fl. Chamomillae recutitae*.....20,0
Fol. Salviae officinalis.....20,0
Fol. Plantaginis majoris.....20,0
Hb. Origani vulgaris.....20,0
Hb. Bidentis tripartitae.....20,0

Vieną arbatinį šaukštelį vaistinės ramunės žiedų, vaistinio šalavijo, plačialapio gysločio lapų, paprastojo raudonėlio ir triskiaučio lakišiaus žolės mišinio užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį, 2 savaites, o jei reikia, ir ilgiau. Dozė 3-5 metų vaikams.

BURNOS GLEIVINĖS UŽDEGIMĄ, arba stomatitą, dažniausiai sukelia virusai, bet gali sukelti ir kiti mikrobai, kai sergama kokia nors užkrečiamąja liga arba kai organizmo atsparumas sumažėja dėl daug vartotų antibiotikų ar dėl kitų priežasčių.

Katarinis burnos gleivinės uždegimas prasideda burnos gleivinės paraudimu, patinimu, seilėtekio. Sergantis vaikas būna neramus, nevalgo, nes jam skauda. Gali pakilti kūno temperatūra.

Gydoma pagrindinė liga. Po valgio reikia skalauti burną vaistinių ramunių užpilu. Jo galima ir gerti. Jei vaikas neramus, duodama tokio užpilo:

Rp.: *Fl. Chamomillae recutitae*.....20,0
Fl. Hyperici perforati.....20,0
Cort. Quercus robur.....20,0
Hb. Bidentis tripartitae.....20,0
Hb. Origani vulgaris.....20,0

Vieną arbatinį šaukštelį vaistinės ramunės žiedų, paprastosios jonažolės žolės, paprastojo ažuolo žievės, triskiaučio lakišiaus ir paprastojo raudonėlio žolės mišinio užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį, 2 savaites, o jei reikia, ir ilgiau. Dozė 3-5 metų vaikams.

Grybelin/ burnos gleivinės uždegimą (kandidozę) sukelia balkšvasis grybelis. Liga pažeidžia burnos gleivinę, kartais ir odą.

Daugiausia serga silpni vaikai, taip pat ilgai gydyti antibiotikais. Ant liežuvio ir burnos gleivinės atsiranda baltų apnašų. Kartais jomis gali apsinešti ir viršutinių kvėpavimo takų, ryklės, stemplės, skrandžio gleivinė. Retkarčiais liga pažeidžia ir išeinamąją angą, o mergaitėms – lytinius organus.

Baltų apnašų nereikia grandyti, nes jos būna stipriai prilipusios. Apnašos nuplaunamos 2% vandeniniu geriamosios sodos tirpalu.

Grybelius naikina mėlynės, medetkos, apyniai, melisos, čiobreliai, ažuolų žievė, svogūnai, česnakai, šermukšnių uogų, citrinos, kraujažolės, veronikos, varnalėšų šaknys, eukaliptų lapai, dilgėlių šaknys, pelynai, mėtos, pušų pumpurai.

Rp.: <i>Hb. Hyperici</i>	Vieną arbatinį šaukštelį paprastosios
<i>perforati</i>20,0	jonažolės žolės, paprastojo ažuolo
<i>Cort. Quercus roburis</i> ..30,0	žievės, vaistinės melisos ir paprastojo
<i>Hb. Melissae</i>	čiobrelio žolės bei pipirmėtės lapų
<i>officinalis</i>20,0	mišinio užplikyti termose puse
<i>Hb. Thymiserpilli</i>20,0	stiklinės verdančio vandens, palaikyti
<i>Fol. Menthae</i>	apie 12 valandų ir nukošti. Gerti po
<i>piperitae</i>10,0	2 valgomuosius šaukštus 3 kartus
	per dieną prieš valgį, kol pranyks
	apnašos. Dozė 3-5 metų vaikams.

Aftinį burnos gleivinės uždegimą sukelia paprastosios pūslelinės virusas (herpesvirusas). Užsikrečiama tiesiog nuo sergančiojo, per jo indus, daiktus.

Ligonis staiga pradeda karščiuoti. Pirmomis ligos dienomis parausta burnos gleivinė, vėliau joje atsiranda pūslyčių. Joms trūkūs, atsiveria opelės (aftos). Iš burnos sklinda blogas kvapas. Gali padidėti limfmazgiai. Sergama 7-10 dienų. Liga gali kartotis.

Gydoma kaip ir nuo kitų virusinių ligų ir, jei reikia, nuo prisidėjusios antrinės infekcijos. Tinka toks užpilas, į kurį, jei vaikas neramus, reikia įmaišyti ir raminamųjų:

Rp.: <i>Fl. Chamomillae</i>	Pusę valgomąjo šaukšto vaistinės
<i>recutitae</i>40,0	ramunės, vaistinės medetkos žiedų,
<i>Fl. Calendulae</i>	paprastojo raudonėlio žolės ir
<i>officinalis</i>20,0	pavasarinės raktažolės žolės mišinio
<i>Hb. Origani</i>	užplikyti termose stikline verdančio
<i>vulgaris</i>20,0	vandens, palaikyti 12 valandų ir
<i>Hb. Primulae veris</i>20,0	nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės
	3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė
	6-8 metų vaikams.

Opinį burnos gleivinės uždegimą sukelia pervargimas, stresas, peršalimas, burnos gleivinės sužeidimas ir užkrėtimas. Ligonui pakyla kūno temperatūra, parausta ir patinsta burnos gleivinė ir dantenos. Vėliau atsiranda apnašų ir atsiveria opų. Reikia saugotis, kad jos nesupūliuotų.

Rp.: <i>Fol. Eucalypti</i>	Pusę valgomąjo šaukšto kamuolinio
<i>globuli</i>20,0	eukalipto lapų, vaistinės ramunės,
<i>Fl. Chamomillae</i>	mažalapės liepos žiedų, paprastojo
<i>recutitae</i>20,0	čiobrelio ir geltonžiedžio barkūno
<i>Fl. Tiliae cordatae</i> ...20,0	žolės mišinio užplikyti termose stikline
<i>Hb. Thymi serpylli</i> ..20,0	verdančio vandens, palaikyti apie 12
<i>Hb. Meluoti</i>	valandų ir nukošti. Gerti po trečdalį
<i>officinalis</i>20,0	stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2
	savaites. Dozė 6-8 metų vaikams.

ANGINA, arba ūminis tonzilitas, - tai ūminė infekcinė liga, pasireiškianti gomurio migdolų uždegimu. Ją sukelia įvairūs mikrobai, o jaunesniems kaip 3 metų vaikams — dažniau virusai. Daugiausia serga 3-14 metų vaikai, ypač peršalę arba

kurių organizmas dėl kokių nors priežasčių nusilpęs, išsekęs.

Užsikrečiama per orą, tiesiog nuo ligonio ir per jo liestus daiktus.

Pakyla kūno temperatūra, parausta ryklė ir migdolai. Ligonii sunku ryti, skauda. Jei liga pūlinė, atsiranda įvairaus dydžio geltonų apnašų. Mažesniems vaikams skauda pilvą, todėl ligą galima supainioti su ūminiu apendicitu. Kartais pasitaiko diagnozės klaidų.

Rp.: *Hb. Hyperici*
perforati.....20,0
Fl. Chamomillae
recutitae.....20,0
Fol. Vaccinii
myrtilli.....30,0
Fol. Salviae
officinalis.....20,0
Rad. Potentillae
erectae.....30,0

Vieną valgomąjį šaukštą paprastosios jonažolės žolės, vaistinės ramunės žiedų, mėlynės ir vaistinio šalavijo lapų, miškinės sidabražolės šaknų mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną 1 valandą prieš valgį. Kaskart prieš geriant, šiuo užpilu paskalauti gerklę ir jį išspjauti. Dozė 12-15 metų vaikams.

LĖTINIO GOMURIO MIGDOLŲ UŽDEGIMO, lėtinio tonzilito, eiga priklauso nuo vaiko organizmo atsparumo ir jautrumo.

Dažniausiai ligoniui būna silpna, peršti gerklę. Parausta, paburksta priekiniai žiočių lankai, migdolai (tonzilės) būna grublėti, pūlingi. Iš burnos sklinda nemalonūs kvapas. Padidėja pažandiniai limfmazgiai. Kūno temperatūra neaukšta.

Ligos eigą gali sunkinti prisidėjusios komplikacijos: reumatas, hemoraginis vaskulitas, glomerulonefritas.

Tinka vartoti vaistinius augalus, naikinančius pūlinius mikrobus ir virusus.

Rp.: *Fol. Eucalypti*
globuli.....30,0
Fl. Centaureae
cyani.....20,0
Cort. Quercus
roburis.....40,0

Vieną valgomąjį šaukštą smulkintų kamuolinio eukalipto lapų, rugiagėlės žiedlapių (nuodingi!) ir paprastojo ažuolo žievės mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Kaskart prieš geriant, šiuo užpilu paskalauti gerklę ir jį išspjauti. Gydyti apie 3 savaites. Dozė vyresniems kaip 14 metų vaikams.

KIRMĖLINĖS LIGOS (HELMINTOZĖS)

Vaikų žarnose ir kituose organuose gali parazituoti apie 10 rūšių įvairių kirmėlių, o suaugusio žmogaus organizme - dar daugiau.

ASKARIDOZĖ yra dažniausia helmintozė. Ją sukelia apvaliosios kirmėlės askarides. Dažniau serga vaikai. Askaridžių kiaušinėlių su išmatomis patenka į aplinką, dažniausiai į dirvą. Su maistu (pvz., valgant neplautas uogas, daržoves), per užterštas rankas, vandenį kiaušinėlių patenka į žmogaus žarnyną. Čia askarides lervos, išsilaisvinusios iš apvalkalo, pažeidžia žarnos gleivinę ir patenka į kraują. Kraujo srove jos nukeliauja į vidaus organus ir sukelia įvairias negalias - pilvo skausmus, pykinimą, karščiavimą, astminį bronchitą, alergiją, nemigą, mažakraujystę, epilepsijos priepuolius. Žarnyne subrendusios askarides gali sukelti žarnų nepraeinamumą.

Diagnozę patvirtinama išmatose aptikus askaridžių kiaušinėlių.

Kirmėlės varo česnakai, svogūnai, pelynai, bitkrėslės (nuodingos!), apyniai, debesylų šaknys, jonažolės, šlamučių, vaistinių ramunių žiedai, beržų pumpurai.

Patartina dažniau valgyti morkų.

Rp.: <i>Fl. Chamomillae</i>		Vieną desertinį šaukštelį vaistinės
<i>recutitae</i>	20,0	ramunės žiedų, paprastosios jonažolės ir
<i>Hb. Hyperici</i>		paprastojo kiekio žolės mišinio užplikyti
<i>perforati</i>	20,0	termose stikline verdančio vandens.
<i>Hb. Artemisiae</i>		Po 10-12 valandų nukošti ir gerti po
<i>vulgaris</i>	40,0	trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną
		prieš valgį, 1 savaitę. Dozė 9-11 metų
		vaikams.
Rp.: <i>Fl. Helichrysi</i>		Pusę valgomojo šaukšto smėlyninio
<i>arenarii</i>	30,0	šlamučio žiedų ir plaukuotojo beržo
<i>Gem. Betulae</i>		pumpurų mišinio užplikyti termose
<i>pubescentis</i>	30,0	puse stiklinės verdančio vandens,
		palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po
		2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per
		dieną. Dozė 6-8 metų vaikams.
Rp.: <i>Rad. Inulae helenii</i> .,	50,0	Trečdalį arbatinio šaukštelio smulkintų
		didžiojo debesylų šaknų užplikyti
		termose trečdaliu stiklinės verdančio
		vandens. Po 12 valandų gerti po 1
		valgomąjį šaukštą 3 kartus per dieną
		prieš valgį, 1 savaitę. Dozė vyresniems
		kaip 12 metų vaikams.

ENTEROBIOZĖ – spalinių sukeliamą ligą. Spalinės yra smulkios 3-10 mm ilgio kirmėlės. Jas sunku pastebėti išmatose. Jų kiaušinėlių aptinkama išseimosios angos nuograndose.

Spalinės parazituoja storiojoje žarnoje ir apatinėse plonosios žarnos dalyse. Subrendusios ir apvaisintos spalinių pa-

teles naktį slenka žarnomis žemyn, išlenda pro išseimamąją angą, padeda kiaušinėlius ir žūva. Kartais odos raukšlėmis jos nušliaužia į lytinius organus. Kiaušinėliai odos raukšlėse subręsta per kelias valandas. Išsiritusios spalinės, patekusios į žarnas, čia vystosi ir bręsta. Iššliaužusios pro išseimamąją angą, kirmėlės sukelia niežulį. Kasydamasis vaikas jų kiaušinėliais užteršia rankas ir panages, todėl vėl gali pats jomis užsikrėsti per burną.

Enterobiozei būdingas niežulys, alergija, pilvo skausmai, naktinis šlapimo nelaikymas. Spalinės gali sukelti apendicitą.

Spalinėms vartyti tinkami šių augalų užpilai: plaukuotųjų beržų pumpurų, ajerų, kiečių, vaistinių ramunių, česnakų, valerijonų, trūkazolių, kiaulpienių, pupalaiškių, mėtų, kraujažolių (nuodingos!), medetkų.

Rp.: <i>Hb. Artemisiae</i>		Vieną arbatinį šaukštelį paprastojo kiekio
<i>vulgaris</i>	20,0	žolės, vaistinės ramunės žiedų ir beržo
<i>Fl. Chamomillae</i>		pumpurų mišinio užplikyti termose puse
<i>recutitae</i>	20,0	stiklinės verdančio vandens, palaikyti
<i>Gem. Betulae</i>		12 valandų ir nukošti. Gerti po 2
<i>pubescentis</i>	20,0	valgomuosius šaukštus (30 ml) 3 kartus
		per dieną prieš valgį, 7 dienas. Dozė 3-5
		metų vaikams.
Rp.: <i>Rad. Taraxaci</i>		Pusę valgomojo šaukšto smulkintų
<i>officinalis</i>	30,0	išdžiovintų (ne saulėje) paprastosios
<i>Rad. Cichorii</i>		kiaulpienės ir paprastosios trūkazolės
<i>intybi</i>	30,0	šaknų mišinio užplikyti termose puse
		stiklinės verdančio vandens, palaikyti
		12 valandų ir nukošti. Gerti po 2
		valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną
		prieš valgį. Dozė 6-8 metų vaikams.

Rp.: *Rad. Acori calami...*50,0 Viena arbatinį šaukštelį smulkintų balinio ajero šaknų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį, 10 dienų. Dozė 6-8 metų vaikams.

Labai svarbu, kad kaskart po tuštinimosi būtų apiplaunama išeinamoji anga.

TRICHOCEFALIOZĖ - plaukagalvių sukeliama liga. Plaukagalviai yra smulkios 3-5 mm ilgio kirmėlytės. Išmatose randamųjų kiaušinėlių. Plaukagalviais, kaip ir askaridėmis, užsikrečiama per žemėmis užterštas rankas, daržoves, vaisius. Jų kiaušinėliai bręsta tokiomis pat aplinkos sąlygomis. Iš subrendusių kiaušinėlių išsivysta kirmėlytės, kurios auga plonosios žarnos raukšlėse, o išaugusios nusileidžia į storąją žarną ir plonytę plauko pavidalo galva pasineria į jos gleivinę. Plaukagalviai žaloja žarnos gleivinę, čiulpia kraują ir organų skystį, dirgina nervus. Pažeista gleivinė sudaro sąlygas užkratui įsiskverbti.

Ligai būdinga mažakraujystė, alergija, virškinimo sutrikimai.

Plaukagalvius varo širdažolės, šlamučiai, bitkrėslės (nuodingos!), čiobreliai, kiečiai, svogūnai, žemuogių žolė ir šaknys, česnakai.

Rp.: *Hb. Centaurii* Viena desertinį šaukštelį skėtinės širdažolės, smėlyninio šlamučio ir paprastosios bitkrėslės žiedų mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. 7 H) dienų. Dozė 9-11 metų vaikams.

m i n u s 20 0
E7 T-i i' L •
bl. Helicnrysi
arenarii.....40,0
Fl. Tanacetii
vulgaris.....20,0

Rp.: *Hb. Thymi serpylli*..30,0 Pusę valgomąjo šaukšto paprastojo čiobrelio, paprastojo kiečio ir paprastosios žemuogės žolės mišinio užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 6-8 metų vaikams.

Hb. Artemisiae vulgaris.....2^ g
Hb. Fragariae vescae.....30,0

TENIIDOZĖ - kaspinočių sukeliama liga. Kaspinočių būna kaulinių, jautinių ir žuvinių. Jais užsikrečiama per tarpinius šeimininkus: kiaules, galvijus, stirnas, žuvis, kates, šunis. Tarpinio šeimininko organizme kaspinočiai auga ir bręsta. Žmogaus žarnose parazituoja plokščiosios kirmėlės. Jomis užsikrečiama suvalgius mėsos, kurioje yra cisticerkų. Kiaulinio kaspinočio lervos gali parazituoti ir kituose žmogaus organuose. Kirmėlės užauga iki kelių metrų ilgio.

Ligos požymiai tokie pat, kaip ir kitų kirmėlinių ligų.

Kaspinočius varo kelminių paparčių (nuodingi!) šaknys, čiobreliai, moliūgų sėklos, bruknių uogos.

Prieš gydymą kelminių paparčių užpilu ligonis 2 dienas maitinamas lengvu maistu. Ryta atliekama valomoji klizma. Paskui duodama išgerti šio augalo užpilo, vėliau - laisvinamųjų.

Rp.: *Rad. Dryopteris filicis-maris*.....30,0 Pusę arbatinio šaukštelio maltų kelminio paparčio šaknų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų ryta išgerti vienu kartu. Dozė suaugusiems.

Rp.: *Hb. Thymi serpylli*..... \$Q o Viena desertinį šaukštelį paprastojo čiobrelio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, dvi savaites. Dozė vyresniems kaip 14 metų vaikams ir suaugusiems.

ECHINOKOKOZĖ - liga, kurią sukelia įvairiuose organuose parazituojančios echinokoko lervos. Pagrindinis echinokoko šeimininkas - šuo. Nuo jo užsikrečia vaikai. Apsikrėtusio žmogaus įvairiuose organuose - plaučiuose, kepenyse, smegenyse - išauga pūslių, kurios gali supūliuoti. Pūslės didėja iš lėto, todėl liga ilgai nepasireiškia. Pūsles pamatyti galima tik rentgenoskopiškai tiriant ligonį.

Gydoma chirurgiškai ir šiais vaistiniais augalais (ar jų dalimis): kelminių paparčių šaknimis, čiobreliais, moliūgų sėklomis, bruknių uogomis.

Rp.: *Rad. Dryopteris filicis-maris* 30,0 Pusę arbatinio šaukštelio džiovintų maltų kelminio paparčio šaknų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Rytą išgerti vienu kartu. Dozė vyresniems kaip 15 metų vaikams ir suaugusiesiems.

Kelminiai paparčiai nuodingi, todėl jais gydytis reikia tik prižiūrimam gydytojo.

Vėliau 2 savaites gerti čiobrelių užpilo (žr. teniidozės gydymą).

TRICHINELIOZĖ - apvalių smulkių kirmėlaičių sukeliamą ligą. Trichinės yra 1-4 mm ilgio (patelės šiek tiek ilgesnės). Jomis užsikrečiama suvalgius nepakankamai išvirtos ar iškeptos šernienos ar kiaulienos. Trichinų lervos žmogaus žarnyne išsilaisvina iš kapsulių ir greitai auga. Subrendę parazitai sparčiai veisiasi. Lervos išplinta po visą organizmą ir įsitvirtina raumenyse. Čia jos apsigaubia jungiamojo audinio kapsule ir sukalkėja.

Lervoms pradėjus keliauti, pakyla kūno temperatūra,

skauda pilvą, galvą, akis, raumenis. Gali pasireikšti alerginių reakcijų.

Diagnozuoti padeda odos alerginė reakcija į trichinų antigeną (2-3 ligos savaitę).

Gydoma kaip ir nuo kitų apvaliųjų kirmėlių sukeltų ligų. Gydymo pradžioje reikia skirti laisvinamųjų, kad iš žarnų pašalintų parazitai.

Rp.: *Hb. Fragariae vescae* 30,0 Viena desertinį šaukštelį paprastosios žemuogės žolės, plaukuotojo beržo pumpurų ir paprastojo kiekio žolės mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 9-11 metų vaikams.
Gem. Betulae pubescentis 40,0
Hb. Artemisiae vulgaris 30,0

Rp.: *Fol. Menyanthidis trifoliatae* 20 g Pusę valgomojo šaukšto trilapio pupalaiškio lapų, vaistinės medetkos ir smėlyninio šlamučio žiedų mišinio užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 6-8 metų vaikams.
Fl. Calendulae officinalis 20,0
Fl. Helichrysi arenarii 20 0

ODOS LIGOS

Odos ligos pagal jas sukėlusias priežastis skirstomos į alergines, infekcines, parazitines, įgimtas.

RAUDONOJI VILKLIGĖ - pati sunkiausia odos liga. Vilkligę pažeidžia odą, sąnarius, raumenis, širdį, inkstus, smegenis, pleurą, limfmazgius, kartais ir kepenis su blužnimi. Mer-

gaitės ja serga dažniau negu berniukai. Ligos eiga alerginė, autoagresinė. Ji pažeidžia audinių ląsteles ir jų branduolius. Ligonis gali karščiuoti. Prie nosies dažnai atsiranda simetriškas patinimas, paraudimas ir i **sopėj** imas. Pakinta nagai, nuslenka plaukai.

Ligonį kraujyje randama antinuklearinių antikūnų ir (LE) ląstelių, kurios nėra specifinės šiai ligai.

Gydo šie vaistiniai augalai: ugniažolės (pradinėje ligos stadijoje), kardažolės (piktdagiai), saldymedžių šaknys, alavijai.

Rp.: *Fol. Onopordi
acanthii*100,0

Vieną valgomąjį šaukštą dygliuotosios kardažolės lapų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, apie 2 mėnesius, o jei reikia, ir ilgiau. Tuo pačiu užpilu keletą kartų per dieną vilgyti bėrimus. Dozė suaugusiems.

EGZEMA - viena iš sunkesnių odos ligų. Ji būna arba šlapioji, arba sausa. Pažeista oda labai niežti. Nukasytose vietose susidaro palankios sąlygos pūlinei infekcijai išimesti.

NEURODERMITO židinių būna ant galūnių tiesiamųjų paviršių ir kitur. Bėrimams būdingi patinimai ir sausi smulkūs žvyneliai.

Priežastis - alergija.

Egzemai ir neurodermitui gydyti tinka šie vaistiniai augalai: širdažolės, trūkažolės, ugniažolės, beržų pumpurai, **debesylai**, varnalėšos, kiaulpienės, tankiažiedžių rūgštynių šaknys, raugerškiai, našlaitės, alavijai, vaistinės ramunės, miškinų sidabražolių šaknys, asiūkliai, ažuolų galai (gumbeliai ant lapų), čiobreliai, kraujažolės, lakišiai, veronikos.

Rp.: *Rad. Inulae
helenii*

50 0

Kavos malimo mašinėlė sumaltas didžiąjį debesylų šaknis laikyti uždareme stiklainėlyje tamsioje patalpoje. Trečdalį arbatinio šaukštelio maltelių užplikyti termose trečdaliu stiklinės verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po 1 valgomąjį šaukštą 3 kartus per dieną prieš valgį, keletą mėnesių. Tuo pačiu užpilu vilgyti bėrimus 2 kartus per dieną. Dozė vyresniems kaip 15 metų vaikams ir suaugusiems.

Tepalų priedai būna įvairūs, jų pagrindas daugiausia vaškas.

DILGĖLINĖS priežastys gali būti tam tikras maistas, nuodai, askaridozė, kartais saulė ar šaltis, augalai ir vaistai. Ant kūno atsiranda raudonų patinimų, jų viduryje - pūslelių. Pažeista oda labai niežti.

Gydymas parenkamas atsižvelgus į alergiją sukėlusią priežastį. Alergiją malšina lakiųjų žolė. Galima ir užpilu vilgyti pažeistą odą, ir užpilą gerti. Poveikis pasireiškia po 2-3 savaičių.

Rp.: *Hb. Bidentis
tripartitae*100,0

Vieną valgomąjį šaukštą triskiaučio lakišiaus žolės užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė suaugusiems.

IŠŠUTIMAS yra nealerginė liga. Iššunta kaklo, pažastų, kirkšnių oda. Ypač dažnai iššunta blogai prižiūrimų kūdikių nuo prakaito ir šlapimo sumirkusi oda. Iššutusių vietų pa-

rausta, šlapiuoja ir išopėja. Pažeistos odos vietose lengvai išimeta grybelinė infekcija.

Gydant labai svarbu, kad oda būtų švari, o aplinkos oras tyras, nedulkėtas. Sveikti padeda sėlenų, vaistinių ramunių vonios, miltiniai grikių sėklų ir vaistinių pataisų sporų pabarstai.

INFEKČINĖS ODOS LIGOS - tai įvairios pūlinės odos ligos. Jos gydomos kaip ir visos pūlinės ligos. Abscesus turi išvalyti chirurgas.

Grybelinių užkratų infekcinėms ligoms gydyti tinka mėlynės, medetkos, apyniai, melisos, svogūnai, česnakai, ievų žievė, jonažolės, čiobreliai, ažuolų žievė, šermukšniai, kraujažolės, veronikos, varnalėšos, eukaliptų lapai, pelynai, mėtos, pušų pumpurai.

Rp.: <i>Fl. Calendulae</i>	
<i>officinalis</i>	20,0
<i>Cort. Quercus</i>	
<i>roburis</i>	30,0
<i>Hb. Hyperici</i>	
<i>perforati</i>	20,0
<i>Hb. Achilleae</i>	
<i>millefolii</i>	20,0

Pusę valgomąjo šaukšto vaistinės medetkos žiedų, paprastojo ažuolo žievės, paprastosios jonažolės ir paprastosios kraujažolės žolės mišinio užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį, 3-4 savaites. Tuo pačiu užpilu galima 2 kartus per dieną vilgyti pažeistas odos vietas. Dozė 6-8 metų vaikams.

Rp.: <i>Hb. Thymisepylli</i> ..	20,0
<i>Hb. Veronicae</i>	
<i>officinalis</i>	20,0
<i>Fol. Melissa</i>	
<i>officinalis</i>	20,0
<i>Fol. Vaccinii</i>	
<i>myrtilli</i>	20,0
<i>Rad. Arctii lappae</i> ..	30,0

Vieną valgomąjį šaukštą paprastojo čiobrelio, vaistinės veronikos žolės, vaistinės melisos ir mėlynės lapų bei didžiosios varnalėšos šaknų mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė suaugusiems.

PARAZITINĖS ODOS LIGOS - tai utėlėtumas ir niežai.

Utėlėtumo priežastis - ilgai trunkanti nešvara. Utėlių gali būti plaukuose ir drabužiuose. Glindos stipriai prikimba prie plaukų.

Užsikrėtusioj o plaukus reikia nukirpti ar šukuoti specialiomis šukomis, pamirkytomis karštame acto tirpale. Plaukai vilgomi beržų žievės, šventagaršvių šaknų, gailių, rūtų ir kitokiais užpilais.

Rp.: <i>Rad. Archangelicae</i>		Vieną valgomąjį šaukštą smulkintų
<i>officinalis</i>	50,0	(" " " ") vaistinės šventagaršvės šaknų
		užplikyti termose puse stiklinės
		verdančio vandens. Po 12 valandų
		nukošti. Vilgyti plaukus keletą kartų
		per dieną, 10 dienų.

Rp.: <i>Hb. Ledipalustris</i> ...	50,0	Du valgomuosius šaukštus pelkinio
		gailio žolės užplikyti termose puse
		stiklinės verdančio vandens. Po 10
		valandų nukošti. Vilgyti plaukus kelis
		kartus per dieną, 10 dienų.

Rp.: <i>Hb. Rutae</i>		Du valgomuosius šaukštus žaliosios
<i>graveolentis</i>	30,0	rūtos žolės užplikyti termose puse
		stiklinės verdančio vandens. Po 10
		valandų nukošti. Vilgyti plaukus kelis
		kartus per dieną, 10 dienų.

Niežus sukelia erkutės. Jos apsigyvena vaiko tarpupirščiuose, sėdmenyse, vidiniuose rankų ir kojų paviršiuose. Užsikrečiama kontakto būdu. Pažeistose vietose atsiranda porinių bėrimų, spuogelių ar pūslyčių, o tarp jų matyti siauri erkučių judėjimo takai. Išbertos vietos niežti, ypač gulint. Kasantis gali supūliuoti ar atsirasti egzema.

Gydo beržų pumpurai, česnakai, ugniažolės, debesylai,

pušų sakai, gailiai, jonažolės, kraujažolės, kadagiai (kankorėžiai), lakišiai, medetkos, pipirlapės (nuodingos!) su actu, pelynai, tramažolės (acto tinktūra), rūtos, tankiažiedės rūgštynės, šilagėlės (nuodingos!).

Rp.: <i>Rad. Inulae</i>		Du valgomuosius šaukštus didžiojo
<i>helenii</i>	20,0	debesylo šaknų, paprastosios
<i>Hb. Achilleae</i>		kraujažolės ir žaliosios rūtos žolės
<i>millefolii</i>	20,0	mišinio užplikyti termose puse
<i>Hb. Rutae</i>		stiklinės verdančio vandens, palaikyti
<i>graveolentis</i>	20,0	12 valandų ir nusunkti. Vi Igyti
		bėrimus daug kartų per dieną.
Rp.: <i>Gem. Betulae</i>		Vieną su kaupu valgomąjį šaukštą
<i>pubescentis</i>	40,0	beržo pumpurų ir triskiaučio lakišiaus
<i>Hb. Bidentis</i>		žolės mišinio užplikyti termose
<i>tripartitae</i>	30,0	trečdaliu stiklinės verdančio vandens.
		Po 12 valandų nukošti. Vilgyti
		bėrimus daug kartų per dieną.
Rp.: <i>Hb. Hyperici</i>		Du valgomuosius šaukštus
<i>perforati</i>	30,0	paprastosios jonažolės ir paprastosios
<i>Hb. Achilleae</i>		kraujažolės žolės mišinio užplikyti
<i>millefolii</i>	30,0	termose puse stiklinės verdančio
		vandens. Po 10 valandų nukošti.
		Vilgyti bėrimus daug kartų per dieną.
Rp.: <i>Hb. Ledi palus tris.</i>	30,0	Du valgomuosius šaukštus pelkinio
<i>Fl. Calendulae</i>		gailio žolės ir vaistinės medetkos
<i>officinalis</i>	40,0	žiedų mišinio užplikyti termose puse
		stiklinės verdančio vandens. Po 10
		valandų nusunkti. Vilgyti bėrimus
		daug kartų per dieną.

MELANOMA - piktybinis tamsų pigmentą melaniną gaminančių ląstelių navikas. Dauguma sergančiųjų yra jaunesnės

kaip 50 metų moterys. Melanomą pradedti skatina ultravioletiniai saulės spinduliai. Įtakos sergamumui turi ir paveldėtas organizmo polinkis sirgti piktybinėmis ligomis.

Melanomos židinių susidaro odoje (ypač kojų), akies tinklainėje, smegenyse, burnoje, nosiaryklės, gerklų, stemplės, žarnyno gleivinėje. Dažnai ji susiformuoja iš rusvai juodų odos apgamų ir dėmelių, ypač tų, kurios nuolat dirginamos (pvz., kai į jas trinasi dėvimi rūbai, kai išjupešiojami plaukeliai). Pažeistoje vietoje atsiranda įvairaus dydžio ir pavidalo virš odos iškilusių rusvai juodų, rečiau šviesių mazgelių. Jie didėja, kietėja, išopėja, ima šlapiuoti, neretai kraujuoja. Melanomos metastazės pažeidžia artimiausius limfmazgius, jų gali atsirasti ir bet kuriame organe.

Melanomai gydyti tinka odos vėžį gydantys vaistiniai augalai (ar jų dalys): beržų lapai ir pumpurai, kardazolės (po operacijos), kadagiai, medetkos, ugniažolės, varnalėšų šaknys, morkos, pelkiniai pūkeliai.

Rp.: <i>Fl. Calendulae</i>		Vieną valgomąjį šaukštą vaistinės
<i>officinalis</i>	50,0	medetkos žiedų, didžiosios
<i>Hb. Chelidonii</i>		ugniažolės žolės ir didžiosios
<i>majoris</i>	50,0	varnalėšos šaknų mišinio užplikyti
<i>Rad. Arctii lappae</i> ..	50,0	puse stiklinės verdančio vandens.
		Po 12 valandų nukošti ir gerti po
		2 valgomuosius šaukštus 3 kartus
		per dieną prieš valgį, 2-4 mėnesius
		Tuo pačiu užpilu vilgyti pažeistą
		vietą keletą kartų per dieną. Dozė
		suaugusiesiems.

VIRŠKINAMOJO TRAKTO LIGOS

GASTRITAS - skrandžio gleivinės uždegimas.

Ūminio gastrito priežastys gali būti gausus, sunkiai virškinamas, sugedęs, labai riebus, sūrus, šaltas ar karštas maistas, alkoholiniai gėrimai, tabakas, bakterijos, kai kurie nuodai. Jis gali prasidėti sutrikus medžiagų apykaitai, perpylus ne tos pačios grupės kraujo, po nudegimo.

Ligonis skundžiasi sunkumo ir pilnumo jausmu duobutėje po krūtinkauliu, jį pykina, jis vemia, viduriuoja, jam silpna, pakyla kūno temperatūra, skauda pilvą, apsivelia liežuvis. Tinkamai gydomas ligonis per kelias dienas pasveiksta.

Jei nepašalinami ligą skatinantys veiksniai, ūminis gastritas gali virsti lėtiniu.

Lėtinis gastritas dažnai prasideda sergant tam tikromis ligomis (pvz., inkstų veiklos nepakankamumu, diabetu, podagra, tuberkulioze, mažakraujyste). Iš pradžių atsiranda funkcinų skrandžio veiklos sutrikimų, vėliau distrofinių ir uždegiminių gleivinės pokyčių, pažeidžiamos skrandžio liaukos. Todėl lėtiniu gastritu sergančio ligonio skrandžio sulčių rūgštingumas gali būti arba padidėjęs, arba labai sumažėjęs. Nuo skrandžio sulčių rūgštingumo priklauso, kokią skirti gydymą.

Kai skrandžio rūgštingumas padidėjęs, tinka pipirmėtės, ajerai, vaistinės ramunės, ažuolų žievė, **beržų** pumpurai, lakišiai, raudonėliai, valerijonai.

<i>Rp.: Gem. Betulae</i>	Vieną valgomąjį šaukštą beržo
<i>pubescentis</i>40,0	pumpurų, pipirmėtės žolės,
<i>Fol. Menthae</i>	paprastojo ažuolo žievės, vaistinės
<i>piperitae</i>10,0	ramunės žiedų ir triskiaučio lakišiaus
<i>Cort. Quercus roburis</i> ... 40,0	žolės mišinio užplikyti pusantros
<i>Fl. Chamomillae</i>	stiklinės verdančio vandens, po
<i>recutitae</i>30,0	12 valandų nukošti ir gerti po
<i>Hb. Bidentis</i>	pusę stiklinės 3 kartus per dieną
<i>tripartitae</i>40,0	prieš valgį, 2-4 mėnesius. Dozė
	suaugusiems.

Kai skrandžio sulčių rūgštingumas sumažėjęs, tinka ajerai, ramunės, kiaulpienių šaknys ir lapai, medetkos, plačialapiai gysločiai, trūkažolės, bruknės, pupalaiškiai, smėlyninių šlamučių žiedai, raugerškių šaknys.

<i>Rp.: Rad. Acori calami</i> ... 50	Vieną valgomąjį šaukštą balinio
<i>Fol. Plantaginis</i>	ajero šaknų, plačialapio gysločio
<i>majoris</i>50,0	lapų, smėlyninio šlamučio žiedų ir
<i>Fl. Helichrysi</i>	paprastosios kiaulpienės šaknų mišinio
<i>arenarii</i>50,0	užplikyti pusantros stiklinės verdančio
<i>Rad. Taraxaci</i>	vandens, po 10-12 valandų nukošti
<i>officinalis</i>50,0	ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus per
	dieną prieš valgį, 2-4 mėnesius. Dozė
	suaugusiems.

SKRANDŽIO IR DVYLIKAPIRŠTĖS ŽARNOS OPALIGĖ gydoma ajerais, alavijais, rūgčių gyvatžolių šaknimis, jonažolėmis, kopūstų sultimis, miškinėmis sidabražolėmis, liniais, varnalėšomis, medetkomis, šaltalankių aliejumi, gysločiais, ramunėmis, mėlynųjų palemonų šaknimis, **beržų** pumpurais, saldymedžių šaknimis, vaistinėmis taukėmis (šaknys skatina atsinaujinti audinius), ažuolų žieve, eukaliptų lapais, erškėčiais, kardazolėmis, lakišiais (skatina atsinaujinti audinius).

<i>Rp.: Gem. Betulae pubescentis</i>	100,0	Pusę valgomojo šaukšto sausų beržo pumpurų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį, 3-4 savaites. Dozė 12-15 metų vaikams ir suaugusiesiems.
<i>Rp.: Fol. Plantaginis majoris</i>	20,0	Vieną valgomąjį šaukštą plačialapio gysločio lapų, balinio ajero šaknų, beržo pumpurų, triskiaučio lakišiaus žolės, vaistinės medetkos žiedų, miškinės sidabražolės šaknų mišinio užplikyti termose pusantros stiklinės (300 ml) verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po pusę stiklinės (100 ml) 3 kartus per dieną prieš valgį, 1 mėnesį. Dozė vyresniems kaip 14 metų vaikams ir suaugusiesiems.
<i>Rad. Acori calami</i> ...	20,0	
<i>Gem. Betulae pubescentis</i>	20,0	
<i>Hb. Bidentis tripartitae</i>	20,0	
<i>Fl. Calendulae officinalis</i>	20,0	
<i>Rad. Potentillae erectae</i>	30,0	

TIESIOSIOS ŽARNOS IŠKRITIMAS dažniau vargina mažesnius vaikus. Kol kas gydoma chirurgiškai.

Sveikti padeda ažuolų žievė, rūgčių gyvatžolių šaknys, miškinų sidabražolių šaknys. Vartoti į vidų ir išoriškai.

<i>Rp.: Rad. Bistortae majoris</i>	50 0	Pusę valgomojo šaukšto maltų rūgčio gyvatžolės šaknų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po 1 valgomąjį šaukštą 4 kartus per dieną pusę valandos prieš valgį. Tuo pačiu užpilu pavilgyti iškritusią tiesiąją žarną keletą kartų per dieną, 4-6 savaites. Suvilgytą lininį skudurėlį uždėti ir palikti nakčiai. Dozė 6-8 metų vaikams.
------------------------------------	------	--

HEMOROJŲ gydo jonažolės, varnalėšų šaknys, debesylų šaknys, kraujažolės, **dėmėtieji rūgčiai**, šermukšnių žievė ir uogos, miškinų sidabražolių šaknys, ažuolų žievė, bevainikių ramunių žiedai, dirvuolės, balinių ajerų šaknys.

Šie augalai užplikomi ir geriami. Naudojami ir pavilgai.

<i>Rp.: Hb. Persicariae maculosae</i>	100,0	Vieną arbatinį šaukštelį dėmėtojo žolės užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną po valgio. Dozė 6-8 metų vaikams.
---	-------	--

Kaskart pasituštinus, vėsiu vandeniniu geriamosios sodos tirpalu apiplauti išeinamąją angą. Einant gulti (apie 10 dienų) ant mazgų dėti gabalėlį alavijo be žievelės.

Ligos simptomai pranyksta po 3-5 savaičių.

GELTA yra pažeistų kepenų ir tulžies latakų simptomas. Ji priklauso nuo bilirubino kiekio kraujyje ir audiniuose. Bilirubinas susidaro kepenų ląstelėse iš susidėvėjusių eritrocitų hemoglobino. Jei bilirubino gerokai per daug, pagelsta akių odena ir oda.

Parenchiminė, arba kepenų audinio, gelta prasideda, kai labai pažeidžiamos kepenų ląstelės ir dėl to bilirubinas sunaikia pašalinamas iš kraujo. Taip būna, kai sergama ūminiu hepatitu (kepenų uždegimu).

Ūminiu hepatitu susergama, kai kepenis pažeidžia virusai, nuodai. Bilirubino pagausėja ir dėl kepenų cirozės.

Hemolizinė gelta atsiranda tada, kai sparčiai yra eritrocitai. Taip atsitinka sergant įvairiomis kraujo ligomis. Eritrocitai irti gali ir dėl kepenų cirozės.

Mechaninė gelta pasireiškia, kai visiškai užspaudžiami ar šiek tiek prispaudžiami tulžies takai arba jie yra nesusiformavę. Tulžies takus gali užspausti atsiradusi cista, užkimšti susidaręs akmuo, navikas, askarides, parazitų cistos (echinokokas ir kt.).

Alimentinė gelta atsiranda dėl gausiai vartojamų maisto produktų (morkų, mandarinų ir kt.), kuriuose yra daug gelsvos dažomosios medžiagos.

Alimentinė gelta skiriasi nuo kitų formų geltos tuo, kad dėl jos nepagelsta akių junginė ir gleivinė, nepadidėja kepenys, šlapimas ir išmatos būna normalios spalvos. Gelta palengva nyksta, kai nustoja valgyti gelsvos dažomosios medžiagos turinčius produktus.

Paveldima nepiktybinė gelta pasitaiko labai retai. Jos priežastis - nevisavertė fermentų veikla.

Naujagimių gelta būna fiziologinė, laikina (trunka 7-10 dienų). Dėl jos baimintis nereikia. Jei ji trunka ilgiau ir vis intensyvėja, būtinai reikia pasikonsultuoti su gydytoju.

Parenchimine gelta sergančiam ligoniui sveikti padeda raugerškių šaknų ir ugniažolių spiritinė ištrauka.

Raugerškių šaknų tinktūra ruošiama santykiu 1:5, t. y. 10 g augalo šaknų užpilama 65 ml 70% etilo alkoholio.

Ugniažolių tinktūra ruošiama santykiu 1:10, t. y. 10 g augalo žolės (ji nuodinga!) užpilama 115 ml 70% etilo alkoholio.

Šias tinktūras reikia sumaišyti santykiu 1:2, t. y. 1 dalis ugniažolių tinktūros ir 2 dalys raugerškių šaknų tinktūros. Gerti praskiestas vandeniu po 10 lašų 3 kartus per dieną prieš valgį, 2 mėnesius. Dozė 10 metų vaikams.

FUNKCINIAI ŽARNYNO SUTRIKIMAI. Dažniausiai sutrikusi žarnyno funkcija pasireiškia viduriavimu, vidurių užkietėjimu ir meteorizmu (pilvo pūtimu).

Ar dažnai žmogus tuština, priklauso nuo konstitucinių savybių, mitybos būdo ir darbo pobūdžio.

Vidurių užkietėjimas - tai įprastas lėtinis žarnyno veiklos sutrikimas. Užkietėjus viduriams, kietos išmatos susilaiko tiesiojoje ir kitose storosios žarnos dalyse. Žmogus gerokai retai tuština. Dažniausiai viduriai užkietėja, kai valgomas vienodas, gerai virškinamas maistas, kai per mažai valgoma daržovių ir vaisių, kai esti sutrikusi vegetacinė nervų sistema, nes ji reguliuoja žarnyno veiklą.

Iš pradžių ligoniui daromos klizmos, vėliau šalinamos ligą sukėlusios priežastys.

Veiksmingas būdas įveikti vidurių užkietėjimą yra maždaug savaitę kas rytą dar nevalgius išgerti po 1-2 valgomuosius šaukštus bet kokio maistinio aliejaus.

Nuo vidurių užkietėjimo tinka kiaulpienės, smiltyniniai šlamučiai, kmynai, bevainikės ramunės, linažolės (nuodingos!), pipirlapės, saldymedžiai, šaltekšnių žievė, islandinės kerpenos.

Rp.: *Fl. Matricuriae*
matricarioidis.....30,0
Cetrariae
islandicae.....60,0

Vieną valgomąjį šaukštą bevainikės ramunės žiedų ir islandinės kerpenos mišinio užplikyti termose pusantros stiklinės (300 ml) verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2 mėnesius. Dozė suaugusiesiems.

Rp.: *Rad. Taraxaci*
officinalis.....50,0

Vieną desertinį šaukštelį smulkintų paprastosios kiaulpienės šaknų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė suaugusiesiems.

Viduriavimas yra dažnas žarnyno ligų simptomas. Viduriuojama dėl įvairių priežasčių - infekcinių ligų (vidurių šiltinės ir kt.), dėl nevisaverčio maitinimosi, lėtinės intoksikacijos (arsenu, gyvsidabriu), skrandžio, kasos ir žarnyno ligų (enterito, kolito, tuberkuliozės, vėžio).

Viduriavimas gydomas atsižvelgus į jį sukėlusią priežastį. Viduriavimą stabdo ažuolų žievė, mėlynės, rūgčių gyvatžolių šaknys, ajerai, medetkos.

Rp.: *Rad. Bistortae majoris*..... 100,0
Vieną arbatinį šaukštelį maltų rūgčio gyvatžolės šaknų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 3-4 savaites. Dozė suaugusiesiems.

Rūgimo dispepsija (meteorizmas) yra nenormalaus angliavandenių (saldumynų) virškinimo žarnose padarinys. Taip angliavandeniai pradedami virškinti staiga pradėjus gausiau maitintis augaliniu ir daug angliavandenių turinčiu maistu. Sutrikus angliavandenių virškinimui, išsiskiria daug dujų, skausmingai pučia pilvą.

Pilvo pūtimą mažina: ajerai, melisos, kiaulpienės, valerijonai, raugerškiai, ramunės, smulki aktyvinta beržų anglis, šventagaršvių šaknys, pupalaiškiai, debesylai, kmynai (skatina žarnų peristaltiką).

Rp.: *Rad. Archangelicae officinalis*.....50,0
Vieną arbatinį šaukštelį smulkintų vaistinės šventagaršvės šaknų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2-3 savaites. Dozė suaugusiesiems.

KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGOS

ARTERINĖ HIPERTENZIJA. Svarbiausias jos požymis yra padidėjęs arterinis kraujospūdis. Ilgainiui dėl padidėjusio arterinio kraujospūdžio sutrinka širdies, smegenų ar inkstų funkcija. Padidėjusiu arteriniu kraujospūdžiu gali pasireikšti ir kitos ligos.

Simptominė hipertenzija būdinga inkstų uždegimui ir kai kurioms endokrininių liaukų bei smegenų ligoms. Dėl šių priežasčių padidėjusį kraujospūdį galima sureguliuoti tik pašalinus priežastį, dėl kurios jis padidėjo, t. y. gydant pagrindinę ligą.

Hipertenzijai gydyti tinka sukatžolės, durpyniniai bereiniai, medetkos, pelkiniai pūkeliai, krapų sėklos, trikertės žvaginės, erškėtrožių lapai ir žiedai, geltonžiedžiai barkūnai, kukurūzų aliejus, gudobelės, valerijonai.

Rp.: *Fol. Chamaedaphnis calyculatae*.....50,0
Vieną desertinį šaukštelį durpyninio bereinio la $P^{\wedge uz}P^h$ kyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, pusantro mėnesio. Dozė suaugusiesiems.

Rp.: *Hb. Gnaphalii uliginosi*.....50,0
Fl. Calendulae officinalis.....50,0
Vieną valgomąjį šaukštą pelkinio pūkelio ir vaistinės medetkos žolių užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė suaugusiesiems.

Tinka vartoti ir spiritinę sukatžolių ištrauką. Ji, praskiesta vandenių, geriama po 15 lašų 3 kartus per dieną prieš valgį.

ATEROSKLEROZĖ - lėtinė liga, pažeidžianti arterijas ir sutrikdanti vietinę ar bendrąją kraujotaką. Ši liga labai paplitusi išsivysčiusiose šalyse. Ja dažniau serga vyresni kaip 40 metų žmonės. Vyrų sergamumas šia liga trigubai didesnis. Paprastai suseraga tie žmonės, kurie dažnai nerviškai pervargsta, mažai juda, gausiai ir riebiai valgo, yra nutukę, daug rūko, serga arterine hipertenzija. Ligai prasidėti turi reikšmės paveldimumas. Aterosklerozė labiausiai pažeidžia aortą, širdies, smegenų, kojų ir inkstų arterijas. Jų sienelėse iš kraujo riebalų susidaro aterosklerozinių plokštelių, kurių ilgainiui sukalkėja. Pažeistos kraujagyslės susiaurėja. Kartais prie kraujagyslės sienelės prilimpa trombai ir trukdo kraujui tekėti. Reikiamo kraujo kiekio negavusio organo kraujotaka ūmiai sutrinka, ir gali ištikti infarktas, insultas ir kt.

Sergantysis ateroskleroze iš pradžių skundžiasi silpnumu, pablogėjusiu miegu, greitu pavargimu, dusuliu, kartais širdies ir galvos skausmais. Ligonis greičiau sensta.

Sergantieji ateroskleroze turėtų dažnai tikrinti lipidų kiekį kraujyje. Sveikų žmonių kraujyje cholesterolio būna 150–180 mg% (3,64–6,73 mmol/l).

Nuo aterosklerozės gydoma ilgai ir sudėtingai. Ligoniu reikia laikytis tinkamo darbo ir poilsio režimo, dietos (mažiau vartoti gyvulinių riebalų, aštrių prieskonių, valgomosios druskos, saldumynų, juodos kavos; daugiau valgyti daržovių, vaisių ir aliejaus). Svarbu suliesėti, daugiau judėti, ypač gamtoje. Būtinai reikia atsisakyti žalingų įpročių.

Aterosklerozei gydyti tinka: smėlyniniai šlamučiai, šermukšnių vaisiai, žemuogės, lakišiai, noteros, mėlynųjų palemų šaknys, raudonėliai, gudobelės, geltonžiedžiai barkūnai, pakalnutės, pipirmėtės, kiaulpienės, kaštonai, grikliai, viržiai, trispalvės našlaitės, debesylų šaknys (gerti 1,5 metų), ugniažolės, raugerškių, varpučių šaknys, kraujažolės, auksinė šaknis, rasakilos, gysločiai, asiūkliai, beržų lapai, dilgėlės, valerijonai, bruknės, jonažolės, sukatžolės, pupalaiškiai, čiobreliai, šalavijai.

Naudinga ir citrinų, žalioji arbata, agrastai, arbūzai, burokėliai, avietės, vyšnios, kriaušės, kopūstai, ridikai, salotos, morkos, moliūgai, obuoliai, jūros kopūstai, krapai.

VENŲ IŠSIPLĖTĖMAS IR TROMBOZĖ dažniau pasitaiko moterims.

Gydo kiaulpienių šaknys, **takažolių** žolė, **šiurkščiųjų asiūklių** žolė, rykštenės, gaisrenos, geltonžiedžiai barkūnai, kaštonų žievė, vaisiai ir žiedai, notrelės, **medetkų** žiedai, vaistinių sraunosų šaknys.

Apie 2 mėnesius gydoma šių augalų užpilu.

Rp.: *Fl. Calendulae officinalis*.....20,0
Hb. Equiseti hyemalis.....50,0
Hb. Polygoni aviculans.....30,0

Vieną valgomąjį šaukštą smulkintų vaistinės medetkų žiedų, šiurkščiojo asiūklės žolės, takažolės žolės mišinio užplikyti termose pusantros stiklinės (300 ml) verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po pusę stiklinės (100 ml) 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė suaugusiems.

Hemolizinė mažakraujystė būna paveldima ir atsiradusi dėl kai kurių nuodų, pvz., bakterijų, grybų, benzino, švino, nitratų, gyvačių nuodų, vaistų poveikio. Gydoma kaip ir nuo apsinuodijimo. Ūminė hemolizinė mažakraujystė gali pasitaikyti ligoniui, kuriam suleidžiama netapačios grupės ir rezus faktoriaus kraujo. Tuomet ima greitai irti raudonieji kraujo kūneliai (eritrocitai), jų mažėja kraujyje.

Ligai būdinga pakilusi kūno temperatūra, dusulys, padažnėjęs pulsas. Kartais ligonis vemia, pagelsta.

Ligoniui perpilama eritrocitų, skiriama vaistų nuo alergijos, normalizuojama organizmo veikla.

Rp.: Hb. Origanii vulgaris.....15,0
Hb. Bidentis tripartitae.....15,0
Rad. Arctii lappae..15,0
Fl. Helichrysi arenarii.....15,0

Vieną arbatinį šaukštelį paprastojo raudonėlio ir triskiaučio lakišiaus žolės, didžiosios varnalės šaknų ir smėlyninio šlamučio žiedų mišinio užplikyti termose trečdaliu stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir duoti po 1 arbatinį šaukštelį 3-4 kartus per dieną tarp maitinimų, 4-6 savaites. Dozė naujagimiams.

LEUKOZĖ (kraujo vėžys) - sunkiausia kraujo liga. Ligoniui nustatoma mažakraujystė, jo kraujyje gausėja nesubrendusių leukocitų, mažėja trombocitų, kas sudaro sąlygas kraujavimams. Ligos priežastys nežinomos.

Ligonis vemia, karščiuoja, viduriuoja, padidėja kepenys ir blužnis, kartais ir limfmazgiai (jie būna neskausmingi).

Leukozės prognozė bloga.

Leukozei gydyti tinka šie vaistiniai augalai: notrelės, griekiai, **ugniažolės, kraujažolės** (pastarieji nuodingi!).

Rp.: Hb. Chelidonii majoris.....60,0
Hb. Achilleae millefolii.....40,0

Vieną arbatinį šaukštelį didžiosios ugniažolės ir paprastosios kraujažolės žolės mišinio užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną, praėjus dviem valandoms po valgio, maždaug 2 mėnesius, kol normalizuosis kraujas ir išnyks ligos požymiai. Dozė 9-11 metų vaikams.

NERVŲ SISTEMOS LIGOS

Nervų sistema sudaryta iš centrinės ir periferinės nervų sistemos. Ligos sutrikdo abi šias sistemas.

Prie galvos smegenų kraujotakos ligų priskiriamas insultas, hipertenzinė encefalopatija.

Periferinės nervų sistemos ligos yra galvos nervų neuritas, neuralgija, strėnų raumenų mialgija, strėnų raumenų miozitas (uždegimas), nugaros smegenų radikulitas ir kt.

Infekcinės nervų sistemos ligos yra meningitas, encefalitas, poliomyelitas, mielitas, erkių, sifilio, AIDS, bruceliozės, navikų, įvairių parazitų sukelti pažeidimai.

Nervų sistemos traumos, kiti įvairūs pažeidimai ir cerebrinis paralyžius, neurozė - tai taip pat nervų sistemos ligos.

Centrinės nervų sistemos ligas gydo mėlynieji palemonai, šlakinės kregždūnės.

Rp.: *Rad. Vincetoxici*
hirundinariae.....50,0

Pusę arbatinio šaukštelio maltų
^{stiklinės} kregždūnės šaknų užplikyti
termose stikline verdančio vandens.
Po 12 valandų nukošti ir gerti po
pusę stiklinės 2 kartus per dieną prieš
valgį, kelis mėnesius, kol pranyks
ligos požymiai. Dozė suaugusiems.
Vaikams dozė apskaičiuojama pagal
amžių.

Centrinę nervų sistemą ramina valerijonai, raudonėliai,
mėtos, liepų žiedai, melisos, sukatžolės, trūkazolės, šlamu-
čiai, čiobreliai, pūkeliai, geltonžiedžiai barkūnai, gudobelės,
pakalnutės, apyniai, kiečiai.

Rp.: *Hb. Thymiserrylli*..20,0
Fol. Melissae
officinalis.....20,0
Fol. Menthae
piperitae.....10,0
Hb. Origan
vulgaris.....40,0

Vieną desertinį šaukštelį paprastojo
čiobrelio žolės, vaistinės melisos lapų,
pipirmėtės lapų ir paprastojo raudonėlio
žolės mišinio užplikyti termose stikline
verdančio vandens. Po 10 valandų
nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės
3 kartus per dieną prieš valgį, 4-6
savaites. Dozė 9-11 metų vaikams.
Suaugusiajam reikia vieno valgomojo
šaukšto šio vaistažolių mišinio.

TRAUKULIAI. Vaikams traukulių atsiranda dėl įvairių prie-
žasčių. Dažniausi yra epilepsijos sukelti traukuliai. Jie dažnai
kartojasi ir būna kartu su kitais neurologiniais simptomais.
Ankstyvojo amžiaus vaikams traukulius sukelia smegenų
branka ar kitos įvairiausios priežastys pridusimas, aukšta
kūno temperatūra, apsinuodijimas, ūminė infekcija, židininis
galvos smegenų pažeidimas, navikai, parazitai, medikamen-
tai ir kt.

Priepuolio ištiktą vaiką reikia paguldyti, atsegti jo marš-
kinių apykaklę, atsargiai laikyti jo galvą, rankas, kojas, kad
nesusižeistų. Galvą pakreipti į šoną. Suteikti pirmąją medi-
cinos pagalbą. Gydyti privalo gydytojas, nustatęs traukulių
priežastį.

Traukulius malšina šie vaistiniai augalai: kiečiai, ugnia-
žolės (nuodingos!), ramunės, kardažolės (net ir stabligės su-
keltus!), valerijonai, raudonėliai, mėtos, žasinės sidabražolės,
geltonžiedžiai barkūnai, čiobreliai, melisos, liepų žiedai.

Rp.: *Hb. Origan*
vulgaris.....20,0
Hb. Meluoti
officinalis.....20,0
Hb. Potentillae
anserinae.....20,0
Fol. Onopordi
acanthii.....20,0
Hb. Thymi serpylli..20,0

Vieną desertinį šaukštelį paprastojo
raudonėlio, geltonžiedžio barkūno,
žasinės sidabražolės žolės,
dygliuotosios kardažolės lapų ir
paprastojo čiobrelio žolės mišinio
užplikyti termose stikline verdančio
vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti
po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną
prieš valgį. Dozė 9-11 metų vaikams.

Rp.: *Hb. Meluoti*
officinalis.....20,0
Fol. Melissae
officinalis.....20,0
Fl. Chamomillae
recutitae.....20,0
Fl. Tiliae cordatae ..50,0

Vieną desertinį šaukštelį geltonžiedžio
barkūno žolės, vaistinės melisos lapų,
vaistinės ramunės ir mažalapės liepos
žiedų mišinio užplikyti termose stikline
verdančio vandens. Po 10 valandų
nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės
3 kartus per dieną prieš valgį, 4-6
savaites. Dozė 9-11 metų vaikams.

NEMIGA yra dažniausias miego sutrikimas. Kartais vaikas
rytais pabunda 2-3 valandomis anksčiau, nes prieš užmig-
damas norėjo žaisti. Vaikas gali nemiegoti ir dėl to, kad bijo
tamsos. Kartais vaikas per miegus kalba. Vaikų ir suaugusių-

jų nemigos priežastis gali būti nervų sistemos ir somatinės ligos.

Nuo nemigos tinka ramunės, trispalvės našlaitės, mėlynųjų palemonų šaknys, čiobreliai, lakišiai, raktažolės, raudonėliai, melisos, valerijonai, kiaulpienės.

Rp.: *Rad. Polemonii*
coerulei.....50,0

Vieną arbatinį šaukštelį maltų mėlynojo palemono šaknų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 1 mėnesį. Dozė 12-15 metų vaikams ir suaugusiesiems.

APSINUODIJIMAS

Apsinuodijama nuodingosiomis medžiagomis. Tai gali būti bet kokie cheminiai junginiai, kurie, pakliuvę į organizmą, sukelia jo liguistą būseną.

Netikėtai ir staiga galima apsinuodyti smalkėmis, metilo alkoholiu, nuodingaisiais grybais, sunkiaisiais metalais, benzino garais ir kt.

Iš lėto organizmas nuodijamas tada, kai pakartotinai mažomis dozėmis praryjama ar įkvepiama nuodingųjų medžiagų, kurios organizme sukelia lėtines ir didėjančias negalias. Iš lėto organizmas gali būti nuodijamas silikatais, gyvsidabriu, įvairiais anglies junginiais ir kt.

Samoningai daugiausia nuodijasi 16-20 metų jaunuoliai. Šiuo amžiaus tarpsniu, kai formuojasi asmenybė, nervų ir endokrininė sistemos yra labai labilios (jautrios). Merginų nuodijasi dvigubai daugiau negu vaikų.

Kadangi nuodų dažnai pakliūva į skrandį, tai apsinuodiju-

siajam kuo greičiau reikia sužadinti vėmimo refleksą. Tai daroma keliais būdais: medikamentiniu, plaunant skrandį (pro vamzdelį suleidžiant į jį 1% valgomosios druskos tirpalo) ir aktyviosios anglies milteliais. Namie, kol atvyks gydytojas, galima apsinuodijusiam sugirdyti daug vandens, išžiodyti jį ir, mediniu šaukštu dirginant jo liežuvio šaknį ar užpakalinę ryklės sienelę, priversti jį išvemi skrandžio turinį. Vėliau reikėtų sugirdyti aktyviosios anglies miltelių ar pieno. Per kelias valandas nuodai rezorbuojasi į kraują. Į kraują patekusius nuodus reikia šalinti pro inkstus, gausiai lašinant skysčių į veną, duodant gerti šlapimo išsiskyrimą skatinančių vaistų. Taip gydoma lignoninėje.

Apsinuodijusiam ligoniui gydyti tinka: vyriškosios gegužraibės, plikieji saldymedžiai, žaliosios rūtos, kmynai, paprastosios linažolės (nuodingos!).

Rp.: *Rad. Orchis*
masculae.....50,0

Vieną arbatinį šaukštelį sausų maltų vyriškosios gegužraibės šaknų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po 1 valgomąjį šaukštą 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 6-8 metų vaikams.

Rp.: *Rad. Glycyrrhizae*
glabrae.....40,0

Pusę valgomojo šaukšto sausų smulkintų plikojo saldymedžio šaknų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 9-11 metų vaikams.

Kraują valo: plaukuotųjų beržų lapai, veronikos, debesy-lai, raudonėliai, dilgėlės, lūgnių šaknys, varnalėšos, rasakilos, liepų žiedai, tramažolės, ažuolų žievė, kadagiai, jūros

kopūstai (guveiniai), mėtos, medetkos, šaltalankiai, kiaulpienės, drebulių lapai, gysločiai, ramunės, juodieji serbentai, saldymedžių šaknys, takažolės, pelkiniai pūkeliai, kraujažolės, trispalvės našlaitės, asiūkliai, šlamučiai, čiobreliai, lakišiai, ugniažolės, šalavijai, pelynai, jonažolės, širdažolės, rugiagėlės, citrinų žievė, žemuogės, trūkažolės, sėmenys, šeivamedžių žiedai, žliugės, dirvuolės, gailiai (nuodingi!), kardažolės, pušų pumpurai, nasturtės, tankiažiedės rūgštinės, lazdynų lapai, vynuogės (nuo azotemijos), agurkai.

Rp.: *Fl. Chamomillae* **Vieną desertinį šaukštelį vaistinės**
recutitae 30 0 **smėlyninio šlamučio žiedų,**
Fl. Helich. si **trispalvės našlaitės žolės, plikajo**
saldymedžio šaknų mišinio užplikyti
arenarii..... 20,0 **termose stikline verdančio vandens,**
Hb. Violae **palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po**
tricoloris .. 20 0 **trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš**
Rad. Glycyrrhizae' **v a , g l Dozė 9-11 m e t ū vaikams "**
glabrae..... 30,0

Rp.: *Fol. Betulae* **Pusę valgomojo šaukšto plaukuotojo**
pubescentis 30 0 **beržo ¹²P'k paprastosios takažolės žolės**
Hb. Pol. ni **¹²F s m ^ ' y m m o šlamučio žiedų mišinio**
y° **užplikyti termose puse stiklinės verdančio**
avicularis..... 30,0 **vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti**
Fl. Helichrysi **po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus**
arenarii..... 30 0 **P^er dieną prieš valgį. Dozė 6-8 metų**
vaikams.

Rp.: *Hb. Agrimoniae* **Vieną arbatinį šaukštelį vaistinės**
eupatoriae 40 0 **dirvuolės, pelkinio pūkelių ir paprastosios**
Hb. Gnaphali **kraujažolės žolės mišinio užplikyti**
termose puse stiklinės verdančio vandens.
uliginosi..... 20,0 **Po j o valandų gerti po 2 valgomuosius**
Hb. Achilleae **šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį.**
millefolii..... 20,0 **D o z e 3 - 5 m e t ū I vaikams.**

Apsinuodijimui morfinu gydyti tinka šunvyšnės, apsinuodijimui maistu - rūgčių gyvatžolių šaknys, šventagaršvių šaknys, kmynai; grybais — ažuolų žievė, pelynai, plikučių saldymedžių šaknys, šunvyšnės; sunkiaisiais metalais - pūslėtieji guveiniai (jūros kopūstai), agrastai (valo smegenis); brangiaisiais metalais - saulėgrąžų žiedlapiai, spanguolės, švendrų šaknys; gyvsidabriu - varnalėšų šaknys, spanguolės, švendrų šaknys; variu - ažuolų žievė, švendrai; švinu - asiūkliai, ažuolų žievė, tramažolės, avižos, spanguolės, švendrų šaknys; akmens anglimis - mėlynių lapai ir uogos, švendrų šaknys; alkoholiu - kopūstų sėklos, stipri arbata su pienu ir cukrumi (tinka ir apsinuodijus narkotikais), rūtos, nakvišos (aliejus), pelynai su širdažolėmis (esant lėtiniam alkoholizmui).

Rp.: *Fol. Atropae* **Pusę arbatinio šaukštelio smulkintų**
belladonnae..... 30,0 **vaistinės šunvyšnės lapų užplikyti**
termose puse stiklinės (100 ml)
verdančio vandens. Po 10 valandų
nukošti ir gerti po 1 valgomąjį
šaukštą 3 kartus per dieną 1
valandą po valgio. Dozė 6-8 metų
vaikams.

Rp.: *Rad. Bistortae* **Vieną arbatinį šaukštelį maltų**
majoris..... 50,0 **rūgčio gyvatžolės šaknų užplikyti**
termose puse stiklinės verdančio
vandens. Po 12 valandų nukošti
ir gerti po 1 valgomąjį šaukštą
4 kartus per dieną prieš valgį.
Dozė 3-5 metų vaikams.

Rp.: *Cort. Quercus*
roburis.....60,0

Vieną arbatinį šaukštelį smulkintos P^aP^{rasio}J^o ažuolo žievės užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens, palaikyti 12 valandų ir nukošti. Gerti po 1 valgomąjį šaukštą 4 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 6-8 metų vaikams.

Rp.: *Fuci vesiculosi*.....50,0

Pusę valgomojo šaukšto smulkinto sauso pūslėtojo guveinio užplikyti termose stikline (200 ml) verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 9-11 metų vaikams.

Rp.: *Rad. Typhae*
latifoliae 50 0

Pusę valgomojo šaukšto sausų smulkintų švendro šaknų užplikyti termose puse stiklinės verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 6-8 metų vaikams.

Rp.: *Rad.Arctii*
lappae.....100,0

Vieną arbatinį šaukštelį sausų smulkintų didžiosios varnalėšos šaknų užplikyti termose stikline (200 ml) verdančio vandens. Po 12 valandų gerti po ketvirtadalį stiklinės 4 kartus per dieną prieš valgį. Dozė 6-8 metų vaikams.

Rp.: *Hb. Equiseti*
arvensis.....40,0
Cort. Quercus
roburis.....60,0

Vieną valgomąjį šaukštą dirvinio asiūklio žolės ir paprastojo ažuolo žievės mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė vyresniems kaip 14 metų vaikams ir suaugusiesiems.

Rp.: *F oi. Vaccinii*
myrtilli.....100,0

Vieną valgomąjį šaukštą sausų smulkintų mėlynės lapų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė vyresniems kaip 14 metų vaikams ir suaugusiesiems.

Rp.: *Hb. Artemisiae*
absinthii.....10,0
Hb. Centauri
minus.....30,0

Vieną arbatinį šaukštelį karčiojo pelyno ir skėtinės širdažolės žolės mišinio užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė vyresniems kaip 14 metų vaikams ir suaugusiesiems.

VABZDŽIŲ ĮGĖLIMAS

Dažniau gelia bitės, rečiau - vapsvos (širšės). Šių vabzdžių patelių pilvo užpakalinėje dalyje yra geluonis, kuris jungiasi su nuodu liauka. Įgelta vieta skauda, niežti, labai patinsta (ypač jei ji veide), parausta. Prasideda nedidelė pažeistos vietos nekrozė (nyksta audinys). Kartais padidėja vietiniai limfmazgiai. Kai iš karto įgelia kelios bitės, nuo didesnio suleistų nuodų kiekio gali padažnėti pulsas, sumažėti kraujospūdis, pritemti sąmonė, kartais iki alpulio, pykinti. Neturintis imuniteto ir jautresnės nervų sistemos žmogus gali mirti ir nuo vienos bitės įgėlimo.

Būtinai reikia iš žaizdos ištraukti geluonį.

Vabzdžių įgėlimo vietą reikia patepti sutrintų petražolių (nuo bičių ir uodų įkandimo), aviečių, gysločių, česnakų, varnalėšų, gailių, mėtų, trūkažolių, kiaulpienių, bitkrėslų, pe-

lynų, čiobrelių, medetkų sultimis. Juozažolių sultys atbaido bites, o anyžių aliejus - uodus.

VYRŲ LYTINIŲ ORGANŲ LIGOS

PRIEŠINĖS LIAUKOS UŽDEGIMAS (prostatitas) - gana dažna vyrų liga. Ūminį šios liaukos uždegimą sukelia įvairūs mikroorganizmai.

Ūminis prostatitas pasireiškia karščiavimu, skausmais virš gaktos, tarpvietėje, padažnėjusiu skausmingu šlapinimusi, kartais šlapimo susilaikymu. Kraujo ir šlapimo tyrimai rodo uždegimo požymius. Priešinė liauka būna padidėjusi, minkšta, skausminga.

Gydymas priklauso nuo ligos sukėlėjo rūšies. Reikia skirti vaistinių augalų, mažinančių prostatos išsiplėtimą.

Lėtinio prostatito priežastys tos pačios kaip ūminio prostatito. Veiksniai, sudarantys palankias sąlygas uždegimui prasi-dėti ir plėtotis, yra sėdimas darbas, nepatenkintas seksualinis sujaudinimas, vidurių užkietėjimas. Lėtinis prostatitas dažnai yra ūminio prostatito padarinys.

Ligonis skundžiasi maudžiančiais tarpvietės, kryžkaulio, kirkšnių, sėklidžių srities skausmais, padažnėjusiu šlapini-musi naktimis, didesniu nervingumu, susilpnėjusiu lytiniu pajėgumu. Ligonio šlapimas būna drumstas, priešinė liauka sumažėjusi, minkšta, nelygi, randėta.

Prostatitui gydyti tinka: rykštenės, mažosios kriaušlapės (jų žolė stipriai veikia), bruknės, takažolės, jonažolės, raudonėliai, pipirmėtės, petražolės, juodųjų tuopų pumpurai.

Rp.:	<i>Hb. Pyrolae minoris</i>	40,0	Valgomąjį šaukštą mažosios kriaušlapės, paprastosios rykštenės žolės, bruknės lapų, paprastosios
	<i>Hb. Solidaginis</i>		virgaureae..... ^{0/1 n} 20,0 i . . * ,.
			takažolės ir paprastosios jonažolės
	<i>Fol. Vaccinii</i>		žolės mišinio užplikyti pusantros
	<i>vitis-idaeae</i>	20,0	stiklinės verdančio vandens. Po
	<i>Hb. Polygoni</i>		10 valandų nukošti. Gerti po pusę
	<i>avicularis</i>	20 0	stiklinės 3 kartus per dieną prieš
	<i>Hb. r r Hypericiperforati</i> ..	20,0	valgį, 4-6 savaites.

GERYBINĖ PRIEŠINĖS LIAUKOS HIPERPLAZIJA (išsiplėtimas). Dauguma šia liga sergančių vyrų yra vyresni kaip 50 metų. Viena svarbesnių priežasčių, kodėl išsiplėčia priešinė liauka, yra sutrikusi vyriškųjų ir moteriškųjų hormo-nų pusiausvyra organizme.

Išsiplėsti priešinė liauka gali dėl įvairių jos ligų. Todėl la-bai svarbu nustatyti liaukos išsiplėtimo priežastį.

Ligonis jaučia nenuslopinamą norą šlapintis, naktį šlapi-nasi dažnai, bet negausiai. Šlapimo srovė silpna, nutrūkstanti. Kad pradėtų šlapintis, ligonis turi pasistanginti, o pasišlapinęs jaučia, kad pasišlapino ne iki galo. Šlapimas susilaiko šlapi-mo pūslėje, o tai sudaro palankias sąlygas įsimesti infekcijai.

Gydyti tinka lazdynų lapai, rykštenės, bruknės, mažosios kriaušlapės, jonažolės, petražolės, juodųjų tuopų pumpurai, ramunės.

Rp.:	<i>Fl. Chamomillae</i>		Vieną valgomąjį šaukštą vaistinės
	<i>recutitae</i>	40,0	ramunės žiedų, paprastojo lazdyno ir
	<i>Fol. Coryli avellanae</i> ..	80,0	bruknės lapų, mažosios kriaušlapės
	<i>Fol. Vaccinii</i>		ir paprastosios rykštenės žolės
	<i>vitis-idaeae</i>	40,0	mišinio užplikyti pusantros stiklinės
	<i>Hb. Pyrolae minoris</i>	40,0	verdančio vandens. Po 10 valandų
	<i>Hb. Solidaginis</i>		nukošti ir gerti po pusę stiklinės 3
	<i>virgaureae</i>	40,0	kartus per dieną prieš valgį, 1-2
			mėnesius.

PRIEŠINĖS LIAUKOS VĖŽYS dažniau yra senyvo amžiaus vyrų liga.

Iš pradžių ligonis niekuo nesiskundžia. Kartais jo negalavimai primena kitų ligų sukeltos bendrosios negalios, kitos formos vėžio simptomus. Vėliau išryškėja simptomai, panašūs į tuos, kuriuos sukelia gerybinė priešinės liaukos hiperplazija. Navikui peraugus priešinės liaukos kapsulę, ima varginti kryžkaulio, sėdimojo nervo, tarpvietės skausmas, o navikui įaugus į šlapimo pūslę, šlapime atsiranda kraujo. Prostatą būna nelygi, grublėta, kieta, su pavieniais kietais mazgeliais. Diagnozuoti vėžį padeda priešinės liaukos specifinio antigeno (PSA) kiekio kraujo serume nustatymas. PSA norma - iki 4 ng/ml. Jei PSA padidėjęs iki 10 ng/ml, yra tikimybė, kad gali būti prasidėjęs vėžinis procesas, jei daugiau kaip 10 ng/ml - ligonis serga vėžiu, jei daugiau kaip 40 ng/ml - yra vėžio metastazių. Siek tiek PSA gali padidėti sergant gerybine priešinės liaukos hiperplazija, prostatitu, po prostatos apčiuopos ar punkcijos.

Priešinės liaukos vėžį reikia skirti nuo gerybinės hiperplazijos, priešinės liaukos tuberkuliozės, lėtinio prostatito, priešinės liaukos akmenų.

Prostatos vėžiui gydyti tinka ugniažolės, miškinės sidabražolės, kraujažolės, kardazolės (po operacijos), medetkos, kiečiai, pelynai.

Rp.:	<i>Hb. Achilleae</i>	
	<i>millefolii</i>	50,0
	<i>Fl. Calendulae</i>	
	<i>officinalis</i>	100,0
	<i>Hb. Chelidonii</i>	
	<i>majoris</i>	50,0

Vieną valgomąjį šaukštą paprastosios kraujažolės žolės, vaistinės medetkos žiedų, didžiosios ugniažolės žolės mišinio užplikyti pusantros stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2 mėnesius.

balinis ajeras

dirvinis asiūklis

A

Č

D

E

G

J

K

L

M

N

P

R

S

Š

T

U

V

Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

šiurkštusis asiūklis

paprastasis čiobrelis

*keturbriaunis
čiobrelis*

didysis debesylas

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

*raukšlėtalapis
erškėtis*

*plačialapis (priekyje)
ir siauralapis
gyslotis*

*paprastoji gyvatžolė
(rūgtis gyvatžolė)*

*paprastoji gyvatžolė
(rūgtis gyvatžolė)
(šaknis)*

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

*raukšlėtalapis
erškėtis*

*plačialapis (priekyje)
ir siauralapis
gyslotis*

*paprastoji gyvatžolė
(rūgtis gyvatžolė)*

*paprastoji gyvatžolė
(rūgtis gyvatžolė)
(šaknis)*

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

paprastoji jonažolė

dygliuotoji kardazolė

islandinė kerpena

paprastoji kiaulpienė

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V

paprastoji kraujažolė

triskiautis lakišius

paprastoji linažolė

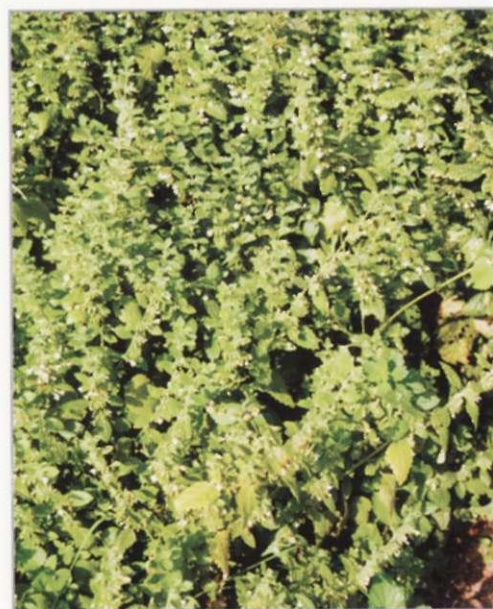
paprastoji lūgnė

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

vaistinė medetka

vaistinė melisa

trispalvė našlaitė

mėlynasis palemonas

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

kelminis papartis

vaistinė plautė

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

pelkinis pūkelis

bevainikė ramunė

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

vaistinė ramunė

*paprastasis
raudonėlis*

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

paprastoji rykštenė

dėmėtasis rūgtis

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

*paprastasis
saldymedis*

miškinė sidabražolė

*miškinė sidabražolė
(šaknis)*

žąsinė sidabražolė

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

paprastoji sukatžolė

vaistinis šalavijas

*ankstyvasis šalpusnis
(žiedai)*

*ankstyvasis šalpusnis
(lapai)*

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

*dygliuotasis
šaltalankis*

*paprastasis
šaltekšnis*

t

smėlyninis šlamutis

vaistinė šventagaršvė

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

paprastoji takažolė

*šliaužiančioji
tramažolė*

paprastoji trūkažolė

didžioji ugniažolė

A
Č
D
E
G
J
K
L
M
N
P
R
S
Š
T
U
V
Ž

vaistinis valerijonas

trikertė žvaginė

ŠLAPIMĄ IŠSKIRIANČIŲ ORGANŲ LIGOS

ŠLAPIMO NELAIKYMAS dažnesnė vyrų liga. Jai gydyti tinkajonažolės, ažuolų žievė, asiūkliai, bruknės, lakišiai, dirvuolės, mėlynės.

<i>Rp.: Hb. Aghmoniae</i>	Vieną valgomąjį šaukštą vaistinės
<i>eupatoriae</i>20,0	dirvuolės žolės, bruknės lapų,
<i>Fol. Vaccinii</i>	paprastojo ažuolo žievės,
<i>vitis-idaee</i>20,0	paprastosios jonažolės ir triskiaučio
<i>Cort. Quercus roburis</i> .. 30,0	lakišiaus žolės mišinio užplikyti
<i>Hb. Hyperici perforati</i> .. 20,0	pusantros stiklinės verdančio
<i>Hb. Bidentis</i>	vandens. Po 10-12 valandų nukošti
<i>tripartitae</i>20,0	ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus
	prieš valgį, 1-2 mėnesius. Dozė
	suaugusiesiems.

INKSTŲ AKMENLIGE serga abiejų lyčių žmonės. Ją gydo žašinės sidabražolės, rykštenės, beržų lapai, **šiurkštieji asiūkliai, bruknės, paprastosios takažolės**, dirvuolės, viržiai, varnalėšų šaknys, smėlyninių šlamučių žiedai, balinių ajerų šaknys, plaukuotosios vanagės, šermukšnių vaisiai, tujos, kiečiai, didžiosios nasturtės, dėmėtieji rūgčiai, veronikos, mėtos, tramažolės.

<i>Rp.: Hb. Equiseti</i>	Vieną valgomąjį šaukštą šiurkščiojo
<i>hy emalis</i>100,0	asiūklio, paprastosios takažolės žolės ir
<i>Hb. Polygoni</i>	bruknės lapų mišinio užplikyti termose
<i>avicularis</i>60,0	stikline (200 ml) verdančio vandens. Po
<i>Fol. Vaccinii</i>	10 valandų nukošti. Gerti po trečdalį
<i>vitis-idaee</i>40,0	stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį,
	apie 2 mėnesius. Dozė vyresniems kaip
	12 metų vaikams ir suaugusiesiems.

MOTERŲ LYTINIŲ ORGANŲ LIGOS

Moterų lytinių organų ligų būna įgimtų ir įgytų. Dėl nesiformavusių arba ne iki galo susiformavusių kurių nors lytinių organų moteriai gali nebūti mėnesinių arba ji negali pastoti. Tai įgimtos ligos. Tačiau nemažai yra ir įgytų ligų. Tai navikai, gimdos kaklelio ir gimdos vėžys, kiaušidžių vėžys, išorinių ir vidinių lytinių organų uždegimas, endometrioze, amenorėja ir kt. Dažnai dėl šių ligų moteris negali turėti vaikų, mažėja jos darbingumas. Mėnesines ir lytinę funkciją dažniau trikdo sunkus fizinis darbas, intensyvus sportavimas, nutukimas, rūkymas.

DISMENORĖJA (mėnesinių sutrikimas) - mėšlungiški gimdos skausmai mėnesinių metu. Kartu gali varginti ir migreniniai galvos skausmai, pykinimas. Šia liga serga 14-4 metų moterys. Ligos priežastis neaiški.

Dismenorėjai gydyti tinka beržų lapai, ramunės, mėtos, valerijonai, medetkos, gaisrenos, miškinės sidabražolės (degsnys), sukatžolės, raudonėliai, melisos, šalavijai, geltonžiedžiai barkūnai.

Rp.: *Fol. Melissa officinalis*.....20,0
Fl. Chamomillae recutitae.....20,0
Fol. Salviae officinalis... 20,0
Fl. Calendulae officinalis.....20,0
Hb. Origani vulgaris... 20,0

Vieną valgomąjį šaukštą vaistinės melisos lapų, vaistinės ramunės žiedų, vaistinio šalavijo lapų, vaistinės medetkos žiedų ir paprastojo raudonėlio žolės mišinio užplikyti termose pusantros stiklinės verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2 mėnesius.

MĖNESINIŲ CIKLO SUTRIKIMAI. Mėnesinių ciklą reguliuoja tiek smegenų žievė ir kitos smegenų dalys, tiek lytinės liaukos - kiaušidės, tiek gimda ir makštis. Svarbu ir skydliaukė bei antinksčiai. Lytinius hormonus reguliuoja ir kepenys. Sutrikus mėnesinių ciklui, mėnesinių arba visai nebūna, arba jos būna retos ar, priešingai, dažnos. Kai kurie sutrikimai skatina atsirasti piktybinius navikus.

Kai mėnesinės gausios, tinka asiūkliai, miškinių sidabražolių šaknys, trūkažolių šaknys, ažuolų žievė, putinų žievė, rasakilos, gaisrenos, arnikų žiedai, medetkos, dėmėtieji rūgščiai, **trikertės žvaginės**, kraujažolės ir takažolės.

Rp.: *Hb. Pofygoni avicularis*.....60,0
Hb. Achilleae millefolii.....40,0
Hb. Capsellae bursae-pastoris.....50,0
Fl. Calendulae officinalis.....50,0

Vieną valgomąjį šaukštą paprastosios akažolės, paprastosios kraujažolės ir trikertės žvaginės žolės, vaistinės medetkos žiedų mišinio užplikyti pusantros stiklinės verdančio vandens. Po 10-12 valandų gerti P° P°? stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį mėnesius.

Kai mėnesinės labai negausios ar jų visai nėra, tinka beržų lapai, kiečiai, jonažolės, bitkrėslių žiedai, melisos, raudonėliai, pipirmėtės, rūtos, petražolių sėklos, ramunės, piliarožių žiedai, rugiagėlės, širdažolės, debesylų šaknys.

Rp.: *Fol. Betulae pubescentis*.....50,0
Fol. Melissa officinalis.....30,0
Hb. Origani vulgaris.... 50,0
Fl. Tanaceti vulgaris.... 10,0
Fol. Menthae piperitae.. 10,0

Vieną valgomąjį šaukštą plaukuotojo beržo lapų, vaistinės melisos lapų, paprastojo raudonėlio žolės, paprastosios bitkrėslių žiedų, pipirmėtės lapų mišinio užplikyti pusantros stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, apie 2 mėnesius.

GIMDOS KAKLELIO VĖŽIU dažniausiai serga 45-55 metų moterys. Ligos priežastys ne visai aiškios. Šios formos vėžys dažniau nustatomas toms moterims, kurioms būta gimdos kaklelio traumų, daryta abortų, buvo sutrikusi lytinių hormonų pusiausvyra, kurios yra sirgusios pūslelinės viruso (herpesviruso) infekcija. Vėliau vėžys dažnai apima ir gimdą.

Iš pradžių ligonė beveik niekuo nesiskundžia. Kartais po lytinių santykių būna kraujingų išskyrių. Kai navikas išplinta, ima spausti kitus vidaus organus, tada atsiranda įvairių negalavimų.

Gimdos kaklelio vėžiui gydyti tinka medetkos, kiečiai, ugniažolės, kraujažolės, miškinės sidabražolės (degsnys). Patartina dažnai valgyti graikinius riešutus.

Rp.: Fl. Calendulae officinalis.....60,0
Hb. Artemisiae vulgaris.....60,0
Hb. Chelidonii major is.....80,0
Rad. Potentillae erectae.....60,0

Vieną valgomąjį šaukštą vaistinės medetkos žiedų, paprastojo kiečio, didžiosios ugniažolės žolės ir miškinės sidabražolės šaknų mišinio termose užpilti pusantros stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti ir gerti po pusę stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį, 2-4 mėnesius.

KIAUŠIDŽIŲ VEŽI sukelia kitų audinių vėžio metastazės. Šia liga gali sirgti bet kokio amžiaus moterys ir merginos. Dažniau serga vyresnės kaip 40 metų, negimdžiusios ar mažai kartų gimdžiusios moterys.

Neišplitęs kiaušidžių vėžys nepasireiškia jokiais simptomais arba jo požymiai būna neryškūs. Ligonė gali skųstis greitu nuovargiu, silpnumu, spaudimo jausmu ir nestipriu

skausmu apatinėje pilvo dalyje. Daugiau negalių atsiranda, kai navikas išveša ar išplinta į kitus organus.

Gydyti tinka tie patys augalai, kurie vartojami gimdos kaklelio vėžiui sergančioms moterims gydyti. Jei navikas išplinta į kitus organus, gydymą reikia šiek tiek keisti.

VIDAUS SEKRECIJOS LIAUKŲ IR MEDŽIAGŲ APYKAITOS LIGOS

TIROTOKSIKOZĖ dažnesnė mokyklinio amžiaus mergaitėms. Sergamumui įtakos turi ir paveldimumas. Ligą išprovokuoja psichikos traumos, infekcinės ligos.

Vaikai serga lengviau negu suaugusieji.

Ligai būdinga padidėjusi skydinė liauka, išsprogusios akys, platus vyzdžiai. Dažnas ligos požymis - pagreitėjęs pulsas, padidėjęs arterinis kraujospūdis. Sergantis vaikas neramiai miega, būna nervingas, smarkiai prakaituoja. Liga dažnai išsekina organizmą, ligonis netenka kūno svorio.

Dažnai mergaitėms, kartais ir berniukams, lytinio brendimo metu padidėja skydliaukė, nors ryškių jos suaktyvėjusios veiklos požymių nėra. Ilgainiui, vaikui subrendus, skydliaukė sunormalėja. Kartais, vaikui subrendus, gali praeiti ir tirotoksikozė. Nuo tirotoksikozės be operacijos išgydomi ir vaikai, ir suaugusieji.

Nepakanka vartoti jodo turinčių augalų. Pasveikti padeda plačialapių begalių šaknys. Gydymo šiuo augalu trukmė priklauso nuo ligos senumo: užpilo reikia gerti keletą mėnesių, kol skydliaukė susitrauks iki normalios ir pranyks ligos požymiai.

Rp.: Rad. *Laserpitii*
latifolii.....100,0

Vieną arbatinį šaukštelį sausų smulkintų plačialapio begalio šaknų užplikyti termose stikline verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti ir gerti po trečdalį stiklinės 3 kartus per dieną prieš valgį. Dozė vyresniems kaip 16 metų vaikams ir suaugusiems.

Tirotoksikozė labai susijusi su centrine nervų sistema, todėl tinkamas ir toks receptas:

Rp.: Rad. *Vincetoxici*
hirundinariae 50 0

Pusę arbatinio šaukštelio maltų šlakinės kregždūnės šaknų užplikyti termose puse stiklinės (100 ml) verdančio vandens. Po 12 valandų nukošti. Gerti po 2 valgomuosius šaukštus (30 ml) 3 kartus per dieną prieš valgį, 1 col pranyks ligos požymiai. Dozė vyresniems kaip 17 metų jaunuoliams ir suaugusiems.

RACHITAS - sunki vaikų liga, kuria sergama, kai organizme ima trūkti vitamino D ir sutrinka jo apykaita. Vitamino D į organizmą patenka su maisto produktais. Jo kaupiasi ir odoje, veikiamoje saulės spindulių.

Rachitu dažniau serga kūdikiai ir vaikai, ypač neišnešioti, gimę iš daugiavaisio nėštumo, netinkamai maitinami, blogai prižiūrimi, sergantys virškinamojo trakto ir inkstų ligomis. Rachitas dažniau prasideda tiems kūdikiams, kurių motinos, būdamos nėščios, sirgo, mažai buvo gryname ore, prastai maitinosi, rūkė ir vartojo alkoholį.

Rachitas pažeidžia ne tik kaulus, bet ir visą organizmą. Kūdikis būna neramus, dirglus, blogai miega, prakaituoja.

Dėl prakaito nusitrina pakaušio plaukai, suminkštėja ir deformuojasi kaulai, užkietėja viduriai, prasideda mažakraujystė, atsiranda traukulių, ryškėja trumparegystė.

Rachitui gydyti ir jo profilaktikai skiriama vitaminų A ir D, kalcio preparatų. Labai svarbu, kad vaikas būtų tinkamai maitinamas, pakankamai būtų gryname ore, saulėje. Padeda ir ažuolų gilės ar žievė (preparatai geriama ir vartojami išoriškai), ajerai (vartojami vonioms), kiečiai (vartojami išoriškai), rūtos (vartojamos išoriškai), varpučiai (vartojami išoriškai), raudonėliai, lakišiai, mėtos, avietės (užpilai geriama).

Rp.: Cort. *Quercus*
roburis 25 0
no. Grigam^{y»} . . .
vulgaris.....25,0
Hb. Bidentis
tripartitae.....25,0
Fol. Rubi idaei25,0

Vieną arbatinį šaukštelį paprastojo ažuolo žievės, paprastojo raudonėlio ir triskiaučio lakišiaus žolės bei paprastosios avietės lapų mišinio užplikyti termose trečdaliu stiklinės verdančio vandens. Po 10 valandų nukošti. Gerti po vieną desertinį šaukštelį 4 kartus per dieną prieš valgį. Dozė kūdikiams.

REABILITACIJA

Žodis „reabilitacija“ lotyniškai reiškia „iš naujo gyventi“. Šiuolaikiniu supratimu reabilitacija - tai sveikatos ir darbingumo atgavimas kompleksinėmis medicininėmis, socialinėmis ir pedagoginėmis priemonėmis. Ligoniiui įveikti negalias padeda įvairūs specialistai. Reabilitacija pradedama, vos tik ligoniui susirgus.

Niekuomet neišsiverčiama be medicininės reabilitacijos. Jos metodai yra gydymas vaistais, psichoterapija, kinezitc-

rapija (gydymas judesiu), fizioterapija (gydymas fiziniais veiksniais), klimatoterapija.

Gydoma specializuotose ligoninėse (sanatorijose).

GYDYMAS VAISTAIS skiriamas ūmiu ir poūmiu ligos periodu. Rezultatas priklauso nuo to, ar:

- vaistai paskirti individualiai pagal ligą sukėlusią priežastį,
- gydoma tinkamomis dozėmis,
- parinkta tinkama gydymo trukmė,
- parinkti tinkami vaistų deriniai,
- imtasi priemonių, neleidžiančių priprasti prie vaistų ir pasireikšti vadinamajam jų vartojimo „nutraukimo“ sindromui,
- stebima, ar vaistas nesukelia nepageidautinų reiškinių.

Reikia skirti imuninę sistemą stimuliuojančių ir vitamininių vaistinių augalų. Tokie yra alavijai, pūslėtieji guveiniai, česnakai (yra vitamino C ir B grupės vitaminų), svogūnai (yra vitaminų C, B_p, B₂, A), lakišiai (yra vitamino C), šalavijai, eukaliptai, medetkos, šermukšniai (yra vitaminų C, P, K, A), žemuogės (yra vitaminų C, B grupės, geležies, fosforo, kalcio), juodieji serbentai (yra daug vitaminų C, P, B, A), spanguolės (yra vitamino C), vyšnios (yra vitaminų C, B, PP), citrinos (yra vitaminų C, B, P), abrikosai (yra vitaminų C, PP, A, B₁₅), persikai (yra vitaminų C, B, A, geležies), mėlynės (yra vitamino C), erškėčiai (yra daug vitamino C), gudobelės (turi vitamino C), ženšenis (yra vitaminų C, B₂, įvairių mineralinių medžiagų), šaltalankiai (yra vitaminų A, E, F), kiaulpienės (yra vitamino C), rūtos (yra vitamino P), bruknės (yra vitaminų C, B₂), beržų lapai ir pumpurai

(yra vitamino C), dilgėlės (yra vitaminų C, K, B₂, B₃, kalcio, geležies, kalio, magnio, natrio), morkos (yra vitaminų A, B₂, B₆, C, E, K, kalio, geležies, fosforo, jodo), raktažolės (yra vitaminų A, C), avietės (yra vitamino C), vingiorykštės (yra vitamino C), grikliai (yra vitamino C, P), gervuogės (yra vitamino C, B grupės, A).

Naudingųjų medžiagų yra visose šių augalų dalyse, bet daugiausia vaisiuose. Kaip juos vartoti, griežtų nurodymų nėra.

PSICHOTERAPIJA. Susirgęs žmogus įvairiai reaguoja į savo negalią. Vienus apima pyktis, beviltiškumas, kiti liūdi, net galvoja apie savižudybę, dar kitus užvaldo baimė (jiems padidėja kraujospūdis, juos vargina nemiga).

Ligonį reikia nuraminti, pamokyti, kaip susitvarkyti, atsipalaiduoti, jam paaiškinti, kaip galima įveikti negalavimą. Labai svarbu, kad ligonis užsiimtų tuo, kas jį domina, kas gali būti naudinga.

KINEZITERAPIJA - gydymas judesiais. Nelygu, kokia ligonio negalia, gali būti skiriama aktyvioji ar pasyvioji kineziterapija. Aktyviosios kineziterapijos metodai yra gydomoji fizinė veikla, žaidimai gamtoje, pasivaikščiavimai pėsčiomis, fizinis darbas. Pasyviosios kineziterapijos metodai yra masažas, mechaninė ir vibracinė terapija.

FIZIOTERAPIJA - gydymas fiziniais veiksniais: elektros srove, magnetiniu lauku, ultragarsu, šviesos spinduliais, lazerio spinduliais, gėlu ir mineraliniu vandeniu, parafinu, purvu ir šalčiu. Kiekvienam ligoniui toks gydymas parenkamas individualiai, atsižvelgus į ligos pobūdį, stadiją, organizmo reakciją.

NATŪRALUS GAMTOS VEIKSNIAI - tai oras, saulė, vanduo. Organizmą grūdina oro vonios, saulės vonios, apsi-
pylimas ar apsitrynimas vandeniui, dušas, maudymasis van-
dens telkiniuose.

Grūdintis reikia lauke arba gerai išvėdintoje patalpoje. Iš
pradžių patartina vilkėti orui laidžiais drabužiais. Oro vo-
nių trukmė priklauso nuo oro temperatūros. Trukmė ilginama
palengva (kasdien po 5-10 minučių) iki 2 valandų. Vėliau
procedūros kartojamos nusirengus.

Saulės vonios gerina medžiagų apykaitą, didina eritrocitų
skaičių ir hemoglobino kiekį kraujyje, gerina limfos sudėtį,
virškinamojo trakto veiklą, kasos funkciją, didina bendrą or-
ganizmo tonusą, jo atsparumą infekcijoms.

Per intensyvūs saulės spinduliai gali sukelti nudegimą,
skatinti piktybinius ląstelių pakitimus. Organizmui kenkia
ne tik ultravioletiniai, bet ir infraraudonieji spinduliai, nes
jie pasižymi galingu šiluminiu poveikiu. Perkaitimas trikdo
organizmo termoreguliaciją. Ultravioletiniai ir infraraudo-
nieji spinduliai žalingi akims, gali pažeisti centrinę tinklainės
dalį - geltonąją dėmę. Todėl rekomenduojama užsidėti tam-
sius akinius. Saulės vonių trukmę reikia didinti iš lėto, pradėti
nuo 5 minučių ir kasdien ilginti po 3-5 minutes. Ilgiausiai
procedūra gali trukti 30-40 minučių, ne daugiau kaip kartą
per dieną. Saulės vonios rekomenduojamos praėjus 1,5 va-
landos po valgio. .

Saulės vonių negalima, kai sergama:

- aktyvios formos plaučių tuberkulioze,
- I ir III stadijos arterinė hipertenzija ir yra padidėjęs
nervų jautrumas,
- Bazedovo liga.

Maudymasis natūraliuose vandens telkiniuose ir basei-
nuose - vienas iš labiausiai paplitusių grūdinimosi būdų. Iš
pradžių rekomenduojama vandenyje būti ne ilgiau kaip 20
sekundžių (kai vandens temperatūra 17-20 °C). Po truputį
maudymosi laikas ilginamas. Vyresnio amžiaus žmonėms pa-
tartina maudytis ne ilgiau kaip 15-20 minučių ir ne dažniau
kaip kartą per dieną.

LIETUVIŠKŲ IR LOTYNIŠKŲ AUGALŲ VARDŲ ŽODYNĖLIS

paprastasis **abrikosas** - *Armeniaca vulgaris*

paprastasis **agurkas** - *Cucumis sativus*

balinis **ajeras** - *Acorus calamus*

medėjančysis **alavijas** - *Aloe arborescens*

paprastasis **apynys** - *Humulus lupulus*

kalninė **arnika** - *Arnica montana*

dirvinis **asiūklis** - *Equisetum arvense*

šiurkštusis **asiūklis** - *Equisetum hyemale*

paprastoji **avietė** - *Rubus idaeus*

sėjamoji **avė** - *Avena sativa*

paprastasis **ąžuolas** - *Quercus robur*

geltonžiedis **barkūnas** - *Melilotus officinalis*

plačialapis **begalis** - *Laserpitium latifolium*

durpyninis **bereinis** - *Chamaedaphne calyculata*

plaukuotasis **beržas** - *Betula pubescens*

paprastoji **bitkrėslė** - *Tanacetum vulgare*

bruknė - *Vaccinium vitis-idaea*

•

tikrasis **citrinmedis** (citrina) - *Citrus limon*

valgomasis **česnakas** - *Allium sativum*

paprastasis **čiobrelis** - *Thymus serpyllum*

didysis **debesylas** - *Inula helenium*

didžioji **dilgėlė** - *Urtica dioica*

vaistinė **dirvuolė** - *Agrimonia eupatoria*

drebulė (epušė) - *Populus tremula*

miškinis **erškėtis** - *Rosa cinnamomea*, *R. majalis*

paprastasis **erškėtis** - *Rosa canina*

kamuolinis **eukaliptas** - *Eucalyptus globulus*

pelkinis **gailis** - *Ledum palustre*

šilkažiedė **gaisrena** - *Lychnis flos-cuculi*

vyriškoji **gegužraibė** - *Orchis mascula*

paprastoji **gervuogė** - *Rubus caesius*

plačialapis **gyslotis** - *Plantago major*

paprastoji **gyvatžolė** (rūgtis gyvatžolė) - *Bis torta major*,

Polygonum bistorta

sėjamasis **grikis** - *Fagopyrum esculentum*

raudonoji **gudobelė** - *Crataegus sanguinea*

pūslėtasis **guveinis** - *Fucus vesiculosus*

paprastoji **ieva** - *Padus avium*

paprastoji **jonažolė** - *Hypericum perforatum*

paprastasis **kadagys** - *Juniperus communis*

dygliuotoji **kardažolė** - *Onopordum acanthium*

paprastasis **kaštonas** - *Aesculus hippocastanum*

islandinė **kerpena** - *Cetraria islandica*

paprastoji **kiaulpienė** - *Taraxacum officinale*

kartusis **kietis** (pelynas) - *Artemisia absinthium*

paprastasis **kietis** - *Artemisia vulgaris*

gūžinis **kopūstas** - *Brassica oleracea*

paprastoji **kraujažolė** - *Achillea millefolium*

šlakinė **kregždūnė** - *Vincetoxicum hirundinaria*

mažoji **kriaušlapė** - *Pyrola minor*
valgomasis **krienas** - *Armoracia rusticana*

triskiautis **lakišius** - *Bidens tripartita*
paprastasis **lazdynas** - *Corylus avellana*
mažalapė **liepa** - *Tilia cordata*
sėmeninis **linas** - *Linum usitatissimum*
paprastoji **linažolė** - *Linaria vulgaris*
paprastoji **lūgnė** - *Nuphar lutea*

vaistinė **medetka** - *Calendula officinalis*
mėlynė - *Vaccinium myrtillus*
vaistinė **melisa** - *Melissa officinalis*
paprastasis **moliūgas** - *Cucurbita pepo*
valgomoji **morka** - *Daucus sativus*

dvimetė **nakviša** - *Oenothera biennis* s
didžioji **nasturtė** - *Tropaeolum majus*
trispalvė **našlaitė** - *Viola tricolor*
baltažiedė **notrelė** - *Lamium album*

mėlynasis **palemonas** - *Polemonium coeruleum*
kelminis **papartis** - *Dryopteris filix-mas*
pelynas (kartusis kietis) - *Artemisia absinthium*
paprastasis **persikas** - *Persica vulgaris*
europinė **pipirlapė** - *Asarum europaeum*
pipirmėtė - *Mentha piperita*
vaistinė **plautė** - *Pulmonaria officinalis*
pelkinis **pūkelis** - *Gnaphalium uliginosum*
trilapis **pupalaiškis** - *Menyanthes trifoliata*
paprastoji **pušis** - *Pinus silvestris*

pavasarinė **raktažolė** - *Primula veris*

bevainikė **ramunė** - *Matricaria matricarioides*,
M. discoidea, *Chamomilla suaveolens*
vaistinė **ramunė** (ramunėlė) - *Matricaria chamomilla*,
M. recutita, *Chamomilla recutita*

paprastoji **rasakila** - *Alchemilla vulgaris*
paprastasis **raudonėlis** - *Origanum vulgare*
paprastasis **raugerškis** - *Berberis vulgaris*
paprastoji **rykštenė** - *Solidago virgaurea*
rugiagėlė - *Centaurea cyanus*

tankiažiedė **rūgštyinė** (arkliarūgštė) - *Rumex confertus*
dėmėtasis **rūgtis** - *Persicaria maculosa*
rūgtis gyvatžolė (paprastoji gyvatžolė) - *Polygonum bistorta*,
Bistorta major

žalioji **rūta** - *Ruta graveolens*

plikasis (paprastasis) **saldymedis** - *Glycyrrhiza glabra*
paprastoji (tikroji) **saulegraža** - *Helianthus annuus*
juodasis **serbentas** - *Ribes nigrum*
miškinė **sidabražolė** - *Potentilla erecta*
žąsine **sidabražolė** - *Potentilla anserina*
paprastoji **spanguolė** - *Oxycoccus palustris*
vaistinė **sravanosė** - *Sanguisorba officinalis*
paprastoji **sukatžolė** - *Leonurus cardiaca*
valgomasis **svogūnas** - *Allium cepa*

vaistinis **šalavijas** - *Salvia officinalis*
ankstyvasis **šalpusnis** - *Tussilago farfara*
dygliuotasis **šaltalankis** - *Hippophae rhamnoides*
juoduogis **šeivamedis** - *Sambucus nigra*
paprastasis **šermukšnis** - *Sorbus aucuparia*
pievinė **šilagėlė** - *Pulsatilla pratensis*
skėtinė **širdažolė** - *Centaurea minus*, *C. erythraea*

smėlyninis (smiltyninis) **šlamutis** - *Helichrysum arenarium*

vaistinė **šunvyšnė** - *Atropa belladonna*

plačialapis **švendras** - *Typha latifolia*

vaistinė **šventagaršvė** - *Angelica archangelica*,
Archangelica officinalis

paprastoji **takažolė** - *Polygonum aviculare*

vaistinė **taukė** - *Symphytum officinale*

šliaužiančioji **tramažolė** - *Glechoma hederacea*

paprastoji **trūkažolė** - *Cichorium intybus*

vakarinė **tuja** - *Thuja occidentalis*

juodoji **tuopa** - *Populus nigra*

didžioji **ugniažolė** - *Chelidonium majus*

vaistinis **valerijonas** - *Valeriana officinalis*

didžioji **varnalėša** - *Arctium lappa*

paprastasis **varputis** - *Elytrigia repens*, *Agropyron repens*

vaistinė **veronika** - *Veronica officinalis*

pelkinė **vingiorykštė** - *Filipéndula ulmaria*

tikrasis **vynmedis** - *Vitis vinifera*

šilinis **viržis** - *Calluna vulgaris*

paprastoji **vyšnia** - *Cerasus vulgaris*

paprastoji **žemuogė** - *Fragaria vesca*

kininis **ženšenis** - *Panax ginseng*

daržinė **žliūgė** - *Stellaria media*

trikertė **žvaginė** - *Capsella bursa-pastoris*

LOTYNIŠKŲ IR LIETUVIŠKŲ AUGALŲ VARDŲ ŽODYNĖLIS

Achillea millefolium - paprastoji kraujažolė

Acorus calamus - balinis ajeras

Aesculus hippocastanum - paprastasis kaštonas

Agrimonia eupatoria - vaistinė dirvuolė

Agropyron repens, *Elytrigia repens* - paprastasis varputis

Alchemilla vulgaris - paprastoji rasakila

Allium cepa - valgomasis svogūnas

Allium sativum - valgomasis česnakas

Aloe arborescens - medėjantysis alavijas

Angelica archangelica, *Archangelica officinalis* - vaistinė
šventagaršvė

Arctium lappa - didžioji varnalėša

Armeniaca vulgaris - paprastasis abrikosas

Armoracia rusticana - valgomasis krienas

Arnica montana - kalninė arnika

Artemisia absinthium - kartusis kietis (pelynas)

Artemisia vulgaris - paprastasis kietis

Asarum europaeum - europinė pipirlapė

Atropa belladonna - vaistinė šunvyšnė

Avena sativa - sėjamoji aviža

Berberis vulgaris - paprastasis raugerškis

Betula pubescens - plaukuotasis beržas

Bidens tripartita - triskiautis lakišius

Bistorta major, *Polygonum bistorta* - paprastoji gyvatžolė
(rūgtis gyvatžolė)

Brassica oleracea - gūžinis kopūstas

Calendula officinalis — vaistinė medetka
Calluna vulgaris - šilinis viržis
Capsella bursa-pastoris - trikertė žvaginė
Centaurea cyanus - rugiagėlė
Centaureum minus, *C. erytraea* — skėtinė širdažolė
Cerasus vulgaris - paprastoji vyšnia
Cetraria islandica — islandinė kerpena
Chamaedaphne calyculata — durpyninis bereinis
Chamomilla recutita, *Matricaria chamomilla*, *M. recutita*
 vaistinė ramunė (ramunėlė)
Chamomilla suaveolens, *Matricaria matricarioides*,
M. discoidea - bevainikė ramunė
Chelidonium majus - didžioji ugniažolė
Cichorium intybus - paprastoji trūkažolė
Citrus limón - tikrasis citrinmedis (citrina)
Corylus avellana - paprastasis lazdynas
Crataegus sanguinea - raudonoji gudobelė
Cucumis sativus - paprastasis agurkas
Cucúrbita pepo - paprastasis moliūgas

Daucus sativus — valgomoji morka
Dryopteris filix-mas - kelminis papartis

Elytrigia repens, *Agropyron repens* - paprastasis varputis
Equisetum arvense — dirvinis asiūklis
Equisetum hyemale - šiurkštusis asiūklis
Eucalyptus globulus - kamuolinis eukaliptas

Fagopyrum esculentum - sėjamasis grikis
Filipéndula ulmaria — pelkinė vingiorykštė
Fragaria vesca — paprastoji žemuogė
Fucus vesiculosus - pūslėtasis guveinis

Glechoma hederacea — šliaužiančioji tramažolė
Glycyrrhiza glabra - plikasis (paprastasis) saldymedis
Gnaphalium uliginosum - pelkinis pūkelis

Helianthus annuus - paprastoji (tikroji) saulėgraža
Helichrysum arenarium - smėlyninis (smiltyninis) šlamutis
Hippophae rhamnoides - dygliuotasis šaltalankis
Humulus lupulus - paprastasis apynys
Hypericum perforatum - paprastoji jonažolė

Inula helenium - didysis debesylas

Juniperus communis — paprastasis kadagys

Lamium album - baltažiedė notrelė
Laserpitium latifolium - plačialapis begalis
Ledum palustre - pelkinis gailis
Leonurus cardiaca - paprastoji sukatžolė
Linaria vulgaris - paprastoji linažolė
Linum usitatissimum - sėmeninis linas
Lychnis flos-cuculi - šilkažiedė gaisrena

Matricaria chamomilla, *M. recutita*, *Chamomilla recutita* -
 vaistinė ramunė (ramunėlė)
Matricaria matricarioides, *M. discoidea*, *Chamomilla*
suaveolens — bevainikė ramunė
Meluotus officinalis - geltonžiedis barkūnas
Melissa officinalis - vaistinė melisa
Mentha piperita - pipirmėtė
Menyanthes trifoliata - trilapis pupalaiškis

Nuphar lutea - paprastoji lūgnė

Oenothera biennis - dvimetė nakviša
Onopordum acanthium - dygliuotoji kardažolė
Orchis mascula — vyriškoji gegužraibė
Origanum vulgare - paprastasis raudonėlis
Oxycoccus palustris - paprastoji spanguolė

Padus avium - paprastoji ieva
Panax ginseng — kininis ženšenis
Persica vulgaris — paprastasis persikas
Persicaria maculosa - dėmėtasis rūgtis
Pinus silvestris - paprastoji pušis
Plantago major - plačialapis gyslotis
Polemonium coeruleum — mėlynasis palemonas
Polygonum aviculare - paprastoji takažolė
Polygonum bistorta, *Bistorta major* - rūgtis gyvatžolė
(paprastoji gyvatžolė)
Populus nigra — juodoji tuopa
Populus tremula - drebulė (epušė)
Potentilla anserina - žąsine sidabražolė
Potentilla erecta - miškinė sidabražolė
Primula veris - pavasarinė raktažolė
Pulmonaria officinalis - vaistinė plautė
Pulsatilla pratensis - pievinė šilagėlė
Pyrola minor - mažoji kriaušlapė

•
Quercus robur - paprastasis ąžuolas

Ribes nigrum - juodasis serbentas
Rosa canina - paprastasis erškėtis
Rosa cinnamomea, *R. majalis* - miškinis erškėtis
Rubus caesius - paprastoji gervuogė
Rubus idaeus - paprastoji avietė

Rumex confertus - tankiažiedė rūgštytė (arkliarūgštė)
Ruta graveolens - žalioji rūta

Salvia officinalis — vaistinis šalavijas
Sambucus nigra — juoduogis šėivamedis
Sanguisorba officinalis - vaistinė sravanosė
Solidago virgaurea - paprastoji rykštenė
Sorbus aucuparia - paprastasis šermukšnis
Stellaria media - daržinė žliūgė
Symphytum officinale - vaistinė taukė

Tanacetum vulgare - paprastoji bitkrėslė
Taraxacum officinale - paprastoji kiaulpienė
Thuja occidentalis - vakarinė tuja
Thymus serpyllum - paprastasis čiobrelis
Tilia cordata - mažalapė liepa
Tropaeolum majus - didžioji nasturtė
Tussilago farfara - ankstyvasis šalpusnis
Typha latifolia - plačialapis švendras

Urtica dioica - didžioji dilgėlė

Vaccinium myrtillus - mėlynė
Vaccinium vitis-idaea - bruknė
Valeriana officinalis - vaistinis valerijonas
Veronica officinalis - vaistinė veronika
Vincetoxicum hirundinaria - šlakinė kregždūnė
Viola tricolor - trispalvė našlaitė
Vitis vinifera - tikrasis vynmedis

LITERATURA

Bankhoferis H. Švelnioji medicina. - Vilnius, 1998.

Baublys R. Vaikų ligos. - Vilnius, 1962.

Birzinas J. Gydantieji augalai. - Vilnius, 1991.

Cigriejienė V, Sadauskas V. Ginekologija. - Vilnius, 1990.

Dudėnas H. Augalai-maistas, augalai-vaistas. Druskininkai, 1996.

Gydo žolės [sud. Karnickienė B., Ciurilova V.]. - Vilnius, 1991.

Gudanavičius S. Vaistiniai augalai. - Vilnius, 1960.

Karnickienė B. Gydo, gaivina, praktiška: gamtos kalendorius. - Kaunas, 1997.

Korsunas V. Augalai ir sveikata. - Vilnius, 1991.

Liubeckis A. Gamtos gydomoji galia. - Vilnius, 1999.

Pakutkienė L., Sasnauskas V. 100 gamtos vaistų. - Kaunas, 1998.

Pipinys J. (vyr. red.) Vaistiniai augalai. - Vilnius, 1973.

Radavičius A., Jocius K. K., Bumblys D. Šeimos gydytojo urologija. - Kaunas, 2002.

Raugale A., Bačiulis V, Basys V, Bakšienė D. Vaikų ligos. T. I-II - Vilnius, 2002-2003.

Reabilitacija [moksl. red. A. Kriščiūnas]. - Kaunas, 1996.

Skinderis A. Vaistų žolynas. - Kaunas, 1932.

Skliarevskis L. Maistinių augalų gydomosios savybės. - Vilnius, 1985.

Snarskis P. Vadovas Lietuvos TSR augalams pažinti. - Vilnius, 1954.

Šiurkus T. Bendroji chirurgija. - Vilnius, 1975.

Vaistažolių takeliais [Penkauskienė E., Rimkienė S., Karnickienė B.]. - Vilnius, 1989.

Vilkonis K. K. Lietuvos žaliasis rūbas. - Kaunas, 2001.

Weiss R. F., Finkelmann V. Ligų gydymas vaistiniais augalais. - Vilnius, 1999.

Атласе ареалов и ресурсов лекарственных растений СССР. - Москва, 1980.

Ковалёва Н. Т. Лечение растениями. - Москва, 1971.

Кузнецова М. А. Лекарственное растительное сырьё. - Москва, 1984.

Носаль М. А., Носаль И. М. Лечебные растения и способы их применения в народе. - Москва, 1959.

Попов А. П. Лесные лекарственные растения в народной лечебной практике. - Москва, 1973.

Соколов С. Я. Справочник по лекарственным растениям: Фитотерапия. - Москва, 1987.

Stirbys, Juozas

St-198 Gydymas vaistiniais augalais / Juozas Stirbys. - Vilnius : Tyto alba, 2006. - 87, [1] p., [12] ilustr. lap.

Bibliogr.:p. 86-87.

ISBN 9986-16-498-2

Gydytojas Juozas Stirbys perteikia savo daugiametės praktikos metu įgytas žinias apie gydymą vaistiniais augalais. Aprašomos įvairios vaikų ir suaugusiųjų ligos ir pateikiami vaistažolių receptai joms gydyti. Šalia lotynų kalba parašytų receptų dedami lietuviški paaiškinimai ir nurodymai. Trumpai apžvelgiami reabilitacijos metodai. Spalvotose įklįjose pateikiamos daugelio vaistinių augalų fotografijos.

UDK 615.89

Juozas STIRBYS

GYDYMAS VAISTINIAIS AUGALAIŠ

Dailininkė ir meninė redaktorė *Lina Bastienė*

Fotografas *Aleksandras Puidokas*

SL 1686. 2006 05 29.

Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius, tel. 2497453,

info@tytoalba.lt

Spausdino UAB „Logotipas“, Utenos g. 41a, LT-08217 Vilnius

